

genija

Josip Vandot

A sepia-toned portrait of a man with a mustache, wearing a suit and tie, looking slightly to the left. The background is a textured, mottled brown.

**PREROK
MUZELJ**

Josip Vandot: Prerok Muzelj

Založba Genija
Za založbo: Blanka Jarni
Korigirala: Eva Vivola
Oprema: Dubravko Gecan
Ljubljana, 2016

http://www.e-knjiga.si/more_cover.php?recordID=186

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=286418688
ISBN 978-961-280-333-9 (epub)
ISBN 978-961-280-334-6 (pdf)
ISBN 978-961-280-335-3 (mobi)

Josip Vandot

Prerok Muzelj

I.

Dogodek ni bil prav nič čudovit, vendar so ljudje zmajevali z glavami in pričakovali, da se zgodi ne kaj posebnega, kar jim ne bo v prid. Sredi trde zime, ko se je sonce ono leto prvič nasmejalo in pričelo tajati sneženi škrlup, se je nad vasjo prikazal jastreb, ki je priletel naravnost z divjega skalovja nad Akom. Trikrat je obkrožil vas in se nenadoma zagnal na Pavlekovo dvorišče, kjer so kure brskale po ozki kopnini. Čudo se je zgodilo – jastreb ni prav nič izbiral, ampak je pograbil srditega petelina za vrat in odfrčal z njim proti gozdu, ki se razprostira že tik za vasjo po strmih pobočjih Martuljških gora.

Pavlekovi bi bili preboleli izgubo in pozabili bi neprijetni dogodek, da ni bilo Muzlja, onega Pavlekovega Šimna, ki je bil skoro grbast in močno kozav po obrazu, da so mu naredili sam Bog ve zakaj nerodni vzdevek Muzelj. Šimen je ves oni dan grbančil čelo, čudno mahal z rokami in godrnjal nerazumljive reči. Preden se je zvečer splazil v grelnico, kjer je bilo njegovo borno ležišče,

je rekel domačim: »Jastreb je ugrabil našega petelina. Hoj, ljudje! Kdaj ste še videli, da jastreb pozimi krade kokoši? Rečem vam – nekaj se bo zgodilo, nekaj se mora zgoditi.«

Domači so ga pogledali in so vedeli, da se bo resnično nekaj dogodilo, ker je tako rekel Muzelj, ki ni nikoli spregovoril brez potrebe. In so čakali vse dni na ono čudo, ki se mora dogoditi. A so čakali zaman in niso pričakali ničesar. Muzelj je že menil, da se je nemara vendarle zmotil. Radi tega se je potuhnil pred ljudmi in je hodil okrog, da je bil videti še bolj grbast kot je bil v resnici.

Vaški paglavci so ga pričeli dražiti in vpiti za njim: »Muzelj, Muzelj! Kje je tvoj petelin in kje je jastreb? Črna smrt ju je vzela – hej, Muzelj! Daj nam petelinčka! Če pa nimaš petelinčka, daj nam vsaj jarčico, da potolažimo črno smrt!«

Muzelj je robantil in metal kamenje za otročaji. Videl je, da se je bil zarekel, in grizlo ga je v srcu. Ker ni imel posebnega dela, je skoro ves dan preležal v topli grelnici. In že ga je bilo tako sram, da je dvakrat ali trikrat zdihnil k sv. Šimnu, svojemu nebeškemu patronu, in ga pregrešno prosil, naj vendarle pošlje nekaj hudega nad vas, da ne propade njegova preroška slava.

Zdelo se je, da je bila Muzljeva molitev uslišana. Zakaj že tretji dan je prišla soseda Žnidarica k Pavleku.

Gospodinja je sedela na klopi pri peči in pridno predla, Muzelj pa je dremal v grelnici in pasel dolgočasne misli.

Žnidarica, zajetna in okrogla ženica s prijaznim in rdečim licem, ki so ga delali njeni sivi lasje še prijaznejšega, je sedla h gospodinji in ji živahno pripovedovala o nesreči, ki je zadela njeno hišo zaradi njenega sina, njenega edinca. Njeno govorjenje se je večkrat zatikalo in vanj je bilo pomešanih vse polno tujih izrazov, da je človek takoj spoznal, da ni domačinka, ampak odnekod iz Nemškega, odkoder so v tistih časih prihajali naseljenci, posebno obrtniki, ki so preplavili vse gorenjske kraje.

Muzelj je premagal svojo lenobo in pričel prisluškovati. Slišal je čudne reči in dasi je vedel že vse prav natanko, jih je vendar poslušal z vso slastjo. Glejte si no – nemara pa vendarle ne bo propadla njegova preroška slava. Žnidarica toži zdaj svojega sina, svojega edinca in pripoveduje neznanske reči o njem. Pravi, da mu je skoro gotovo nekdo zavdal in ga omrežil s črnimi čarovnijami. Že od jeseni je tak; ni mu mar dela in obrti; človek bi mislil, da tista zver, s katero se je zgrabil gori v Martuljku, ni bila medved, ampak sam bognasvaruj. Zalotil ga je v samotni šumi, ga obvladal in zdaj ga potegne v večno pogubo.

Ženici sta se križali in zdihovali pobožne zdihljaje. Muzelj pa se je dvignil napol v grelnici in obraz se mu je raztegnil v zadovoljnem posmehu. – »Prerok sem in prerok ostanem,« je zagodrnjal. »Kdo mi more reči, da

sem se zmotil v jastrebu in petelinu? Bognasvaruj je obsedel Žnidarjevega fanta in zato je pograbil jastreb našega petelina. Šimen, pogodil si svojo in paglavci ne bodo več vpili za tabo.«

Zleknil se je po grelnici, da se mu je glava pokazala tik nad ženicama. – »Katra,« je rekel, »svakinja si mi in ni treba, da zdihuješ. Marijandelj, ti pa pusti strah in ne misli, da ima pri vas hudobec zadnjo besedo. Če sem zaradi jastreba in petelina prav uganil, uganem tudi zaradi hudobca, ki je v podobi medveda napadel tvojega fanta. Muzelj mi pravijo, a rekli bi mi lahko kaj drugega.«

Marijandelj je naglo vstala. Z velikimi, modrimi očmi je pogledala Muzlju naravnost v kozavi obraz in ga vprašala: »O čem govoriš? Povej mi naravnost, saj veš, da sem v skrbeh kot nihče na svetu. Govori, Muzelj, in se nikar ne pači!«

»Govoril sem,« je odvrnil Muzelj. »Čemu naj molčim, ko pa ne smem? In ti rečem, Marijandelj, pojdi v Beljak na božjo pot in vzemi nesrečnega fanta s seboj. Pri stranskem oltarju v cerkvi sv. Jakoba ti pomore sam gospod Primož, ki je gospod med gospodi. A fantu ne povej ničesar. Hudobec bi se spuntal v njem in sila bi bila še hujša.«

Marijandelj je vzdihnila, a vendar se ji je zaskrbljeni obraz razjasnil. – »Dober človek si, Muzelj,« je dejala.

»Vedno ugameš pravo, ni čuda, da si prerok. Storila bom po tvojih besedah. Sam Bog ve, če bo pomagalo?«

»Pomagalo bo, pomagalo,« se je obregnil Muzelj in je skoro zarentačil. »Če ti rečem jaz, ki se nisem še nikoli zmotil. Če ne veruješ meni, vprašaj koga drugega, če hočeš.«

Muzelj se je spet stisnil v grelnico. Pričel je godrnjati nerazumljive reči, da se je čulo, kot da se spreletava neviden roj muh nad pečjo. – »Oh, le brez zamere, Muzelj,« je rekla Marijandelj, ki ji je bilo žal, da je razžalila čudnega preroka. »Saj pojdem v Beljak in tudi fanta vzamem s sabo.«

In že je odšla iz izbe in že je šinila iz hiše. Pavlekovka je vzdihnila še trikrat in se je pobožno prekrižala. Zavrtela je vreteno in zašumelo je po topli izbi, kakor da prepeva trgajoča se preja med kolesjem in roko spretno gospodinje. Muzelj je podprl glavo s široko, razpraskano dlanjo in je že spet modroval: »Jastreb in petelin ... medved in hudobec ... Lepa zveza, da je treba res preroka, da ugame to peklenko zvezo. In sem prerok, da morajo ljudje Boga na kolenih hvaliti, da imajo v svoji sredi mene. Pa žvižgajo zadnje dni paglavci za mano kot za onim prerokom, ki je naščuval medvede nanje. Jaz bom naščuval nanje še nekaj hujšega kot so divje zveri. Častili me bodo, kot se spodobi za preroka.«

Premišljal je in naskrivaj snoval črne naklepe. Postal je nemiren, prevračal se je po grelnici in naposled skočil pokonci in splezal s peči. Debelo, ovčjo madro si je poveznil prav do ušes, zunaj v veži si je nataknil na

noge lesene cokle in stopil iz hiše. Nebo nad gorskim svetom se je bilo zavilo v tanke, sivkaste meglice, izza njih je mežikalo zimsko sonce brez moči in svetlobe. Po dolini je bilo za dober seženj snega, a divje skalovje po Martuljkovih gorah je bilo tako zasneženo, da se skale niso prav nič razločevale.

»Sneg se kopiči po oblakih,« je godrnjal Muzelj, ko je gledal po nebu in gorovju, ki je štrlelo divje in samotno nad dolinico. »Komaj se je pričelo malo tajati, pa ga bo spet zamedlo dobro mero. Kaj hočemo, ko je pa čas za to.«

Krenil je po cesti in se je za trenutek ustavil kraj Židarjevega doma. Hiša je bila nizka, napol zidana, napol lesena. Stala je tik ob cesti, krog in krog obdana od visokih kupov odmetanega snega. Dim se je vil iz nizkega dimnika, a črnikaste duri so bile tesno zaprte. – »Čudna je ta hiša,« je pomislil Muzelj. »Kakor bi bila prazna, a vendar je hudobec položil črno roko nanjo. Hotel sem stopiti, da pogledam, kako in kaj. A bolje je, da se obrnem. Prerok sem, pa moram gledati, da sem daleč od bognasvaruja.«

Res se je obrnil in stopil naravnost do Citrarja. V izbi so predla dekleta, dve šivilji sta šivali; zakaj Minca, Citrarjeva najstarejša, se je možila z Ziljanovim najmlajšim in radi tega je bilo dela čez glavo. Dekleta so prepevala, da jim je šlo rajše izpod rok, in nič kaj prav jim ni bilo, da jih je prišel motiti Muzelj. No, Muzelj se

še zmenil ni zanje; stisnil se je v kot k peči, ostro motril dekleta izpod čela, a ni zinil besedice.

Dekleta niso niti za trenutek prenehala s petjem, kakor da ni Muzlja v hiši. Muzelj je naposled premislil vso reč in se je spomnil, da je nazadnje zanj to vendarle veliko razžaljenje. – »Prerok sem,« je mislil sam pri sebi. »Smrklje se pa še ne zmenijo zame, ko bi me morale častiti. Zagodem jim, da prestanejo s tem žvrgolenjem in spoznajo, da sem vendarle prerok.«

Silno je zamahnil z roko in čudno zavreščal, da so dekleta hipoma obmolknila. – »Prepevajte, nesrečnice!« je zavpil Muzelj. »Nemarne pesmi požete in ni čuda, da se je tik kraj vas naselil sam hudobec. Žnidarjevega fanta je pograbil in zdaj ga imate.«

»Ježeš!« so zavriskala prestrašena dekleta in se pričela pobožno križati. »Česa nam ne poveš, Muzelj! Glej, glej – o Danijelu govoriš. Pa si si nemara samo izmislil, da nas malo ostrašiš.«

Muzelj je vstal in iztegnil svoj sključeni hrbet. – »Prerok sem in zato ne morem lagati. Bognasvaruj je pri Žnidarju in v Danijelu. Jastreb in petelin – medved in hudobec. Pa uganite to zvezo, če imate pravo pamet. Molite raje in ne prepevajte, ker preži hudobec na vas iz sosedstva.«

Dekleta so prebledela, a Muzelj se je grdo posmejal in premeril dekleta s pisanim pogledom. S pestjo jim je zagrozil, pa je šel počasi, počasi iz izbe. Zunaj na cesti

se je oddahnil, trikrat zasopel in se odzibal po vasi. Tro- pa otrok ga je zapazila in se je bliskovito potuhnila za bližnjo sneženo kopico. Muzelj je šel mimo in ni zapa- zil nikogar. Zatopil se je v misli, a že je zaslišal za sabo otroški objestni smeh in krohot ... »Muzelj gre ... prerok gre z našopirjenim petelinom. Glejte ga – iz jastrebovih peres prerokuje in kuje iz njih rumenjake ... Muzelj gre, Muzelj gre ...«

Muzelj je škrtnil z zobmi. Naglo se je okrenil in dvig- nil skrčeno pest. – »Da bi prišli medvedje iz Martuljka, naščuval bi jih na svojat,« je zarenčal. »Dokler enemu ne zavijem vratu, me ne bodo pustili v miru. In vendar sem prerok.«

Otroci pa so vreščali še glasneje, ko so videli, da se Muzelj resnično jezi. Približali so se mu na deset kora- kov in ponavljali venomer: »Muzelj prerok pa petelinč- kov skok – hopca – hop – hop – petelinčkov daj trop!«

Muzelj se je sklonil in pobral zmrznjeno kepo. Zalu- čal jo je med deco, a ni zadel nikogar. – »Prebiti srajčni- ki!« je vpil. »Ali tako spoštujete preroka Muzlja? Božja kazen vam je že za petami. Čakajte – hudobec že sedi pri Žnidarju. Danijela je že obsedel in obsede tudi vas. Čakajte, da ga pokličem.«

In Muzelj je zažvižgal tako presunljivo, da so otro- ci kar obstali in umolknili. Mrzla zona jim je šinila po hrbtu in strahoma so se ozrli okrog sebe in so bili sko- rajda prepričani, da se jim hudobec bliža na Muzljevo

povelje. Ker pa niso videli nikogar, so se oddahnili. A ker jih strah še ni minil, so hoteli zbežati proti varnemu domu. A Muzelj ni odnehal. Iztegnil je roko proti nebu in pokazal na Martuljkove gore. – »He-he, ali ga vidite?« je zarežal hudobno. »Na kozlu jaha, naravnost v dolino gre in vas odnese s sabo. Ha, ali ga vidite?«

Otroci so se stisnili drug k drugemu in strmeli v nebo. Resnično – od zasneženih gora se je bližalo nekaj črnega, visoko je bilo nad zemljo in zdelo se je, da plava ogromen ptič čez dolino. Naglo, naglo se je bližal, že je bil nad vasjo in mimo vasi in izginil hipoma nad temnimi vrhovi onkraj Srednjega vrha. A to se je zgodilo tako naglo, da otroci niti prav pomisliti niso utegnili. Še vedno so strmeli v nebo in pričakovali, da se neznanska stvar vsak hip pojavi nad njimi.

Naposled se je najstarejši vendarle zavedel. Bil je Rjavčev Matevžek in najpogumnejši med vsemi. In je dejal: »Muzelj laže. Saj ni bil hudobec, ki je pravkar preletel mimo. Košutnik je bil, na divjem kozlu jaha na Dobrač. Prav dobro sem ga videl, kako je bingljajal z nogami. Zato dobro vem, da je bil samo Košutnik izpod Aka.«

»Bežimo, bežimo – Košutnik nas bo!« so zavrisnili otroci in se razbežali na vse strani. Muzelj se je oddahnil in se globoko posmejal. – »Le beži, svojat!« je godrnjal. »Ni bil hudobec, samo Košutnik je bil. A tudi Košutnik vas užene v kozji rog, če se po zraku pelje na Dobrač k svoji ljubicicarovnici. O, vse to ni kar tako. Prerok je še

visoko nad čarovnikom. Videli bomo, če se boste bolj bali preroka kakor nemarnega čarovnika.«

Šel je po vasi od hiše do hiše in ko se je zvečerilo, so vedele vse Rute, da se je hudobec naselil na Žnidarjevem domu in obsedel nesrečnega Danijela. Vsa vas se je zavila v globok molk in gospodinje so napolnile male, lepo izrezljane posodice z novo blagoslovljeno vodo. Trikrat so z njo poškropile hišni prag, prekrižale so vsa okenca in po vseh hišah so molili stare molitve, ki so se za posebne slučaje hranile od ust do ust že izza rajnkih dedov. Pozno so stopili gospodarji na prag in gledali po nebu, če ne bi zapazili kakih posebnih znamenj. A bilo jih ni nikjer. Nebo se je bilo popolnoma zjasnilo. Velike in goste zvezde so brlele po zimskem nebu; rahel in mrzel veter je vel skozi gorsko dolino in čulo se je samo brbotajoče šumenje Save, ki se vali tam pod srjanskimi pečinami.

Ljudje so zmajevali z glavami in skoro niso mogli verjeti govoricam, ki so se bile razširile po vasi. Skrita bojazen se je plazila iz kota v kot in se tesno oklepala mladih in starih vaščanov, polnih praznoverja in vraž. In čudno – povsod so si želeli Muzlja, da jim prerokuje, bodisi tako ali tako. A Muzlja ni bilo od nikoder – navsezgodaj se je bil zaril v grelnico in zaspal, kakor da se je bil potil ves dan v najhujšem delu.

Vse to se je bilo dogodilo v Rutah dne 22. januarja v žalostnem letu 1348.

II.

Trska v lévi je dogorevala in se utrinjala s pritajenim prasketom, da se je zdelo, kakor da cvrči tam v zid ni špranji skrit cvrček, ki ga je privabila toplota iz zidovja. Marijandelj je klečala ob klopi in glasno molila; Danijel je ždel tam v kotu ob peči in mračno strmел predse. Še mar mu ni bilo, da je luč dogorevala in hotela ugasniti. Že je bilo skoro tema in tedaj je Marijandelj umolknila sredi molitve. Ozrla se je na levo in videla, da trska gori z zadnjim plamenčkom. Nevoljno je zmajala z glavo in rekla: »Daj, prižgi novo trsko! Čemu bi bila v temi, ko še ni tako pozno?«

Danijel se je predramil, pogledal začuden na mater, kakor da ni razumel njenega naročila. No, pa je videl, da luč resnično dogoreva. Počasi je vstal in je ob ogorku prižgal novo trsko, ki je razsvetlila vso izbo. Danijel se je nehote pretegnil, da se je njegova glava skoro dotaknila nizkega stropa. Zazdehal je in vprašal mater z zaspanim glasom: »No, mati, ali ne bo molitve že zadosti? Niti jutri ni praznik, še manj pa danes.«

Marijandelj se je prekrižala s tresočo se roko in se trudno dvignila. Stopila je h klopi, kamor se je bil sin že zopet zleknil. Molče ga je gledala in šele nocoj je prav opazila, da je njen edinec res nekaj posebnega. Videla je njegovo orjaško rast, videla široka, razklenjena pleča in se je v tem hipu začudila, da še nikoli ni opazila moči, ki so brstele v teh močnih udih. Srce se ji je zganilo v skritem ponosu, da se je posmehnila za trenutek. A že je zamrla vsa radost; bridkost se je dvignila nazaj do srca. Marijandelj je povescila glavo in bridko vzdihnila.

»Čuden večer je danes, čudna noč bo nocoj,« je rekla. »Kaj hočemo drugega ko moliti? Ti pa ležiš za pečjo in še mar ti ni vsega tega.«

Sin se ni zganil, samo oči je odprl in pogledal za hip v materin obraz. – »Truden sem,« je odvrnil leno.

»Oh, že od jeseni si truden,« je nadaljevala Marijandelj. »Čemu ti je bilo treba, da se pograbiš z medvedom? Od takrat si tak – nemara te je pa vendarle medved poškodoval in imaš rane, ki jih skrivaš. Povej mi vendar vse po pravici.«

»Kaj me bo poškodoval!« je odgovoril Danijel malomarno. »Še dotakniti se me ni utegnil, pa je bil že na tleh. Ne skrbite, ker mi prav nič ni.« Marijandelj je žalostno zmignila z rameni. »Vsak dan mi govoriš tako in si vsak dan bolj čuden,« je govorila z bridkim glasom. »Tvoja mati sem in skrbi me zaradi tebe. Zakaj mi nočeš povedati resnice? Zakaj ti ni več mar dela, ki te ga je

naučil rajnki oče? Posedaš in postavaš in še med ljudi nočeš. Pa naj me ne skrbi?»

Danijel je mežiknil s trudnimi očmi in zamahnil z roko. – »Saj sem vam že povedal, da mi ni do dela, do slabotnega dela, ki sem ga podedoval po očetukrojaču. Premočne roke imam in krpanje se mi upira. Pustite me v miru, mati! Poiščem si drugega dela pa bom vesel in zadovoljen.«

»O, seveda,« je rekla Marijandelj. »To so tvoji vsakdanji izgovori. A resnice mi nočeš povedati. Še nocoj ne, ko mi je tako čudno pri srcu in se zna dogoditi Bog ve kakšna nesreča. Sam Muzelj je prerokoval danes strašne reči. Muzelj ne govori kar tako. Hudobcu se je menda zahotelo Rut in stari Košutnik je spet začel noreti. Videli so ga spet, ko je popoldne jahal na divjem kozlu na Dobrač k svoji nemarni čarovnici. Sam Muzelj je s prstom kazal za njim.«

Danijel se je sunkoma dvignil in skočil na noge. Oči so se mu zasvetile v čudnem svetlu, skrčil je pest in udaril z njo po lesenem nastavku peči. – »Muzelj je norec,« je zavpil, da se je mati prestrašena odmaknila. »Naj ga dobim enkrat v pesti, pa mu prav nič ne bo pomagalo prerokovanje. Norec, svojo pamet naj si enkrat izbrusi, a poštenih ljudi naj se nikar ne dotika z nemarnim jezikom. Tele ga bodo, mati, pogledjte, tele ga bodo.«

In je pokazal materi tresoče se pesti in je pričel hoditi po izbi gor in dol. Marijandelj je zajokala in smuknila v

sosednjo čumnato. Skoro oblečena se je vrgla na ležišče, a zaspati ni mogla. Še dolgo je slišala, kako je sin hodil po izbi, a poklicati si ga ni upala, ker je dobro poznala njegovo naravo. Samo to je premišljala, kako bi ga na lepem pripravila do tega, da gre z njo v Beljak k sv. Jakobu, da ga gospod Primož reši vsega zlega. Sicer Muzlju ni verjela, ko je govoril o bognasvaruju, ki je v medvedovi podobi napadel njenega sina, a bila je lahkoverna kot vsi drugi in se je bala čarovnij. Nekaj je moralo vendarle biti, saj sin ni več tisti kot druga leta in je postal čudno zakrknjen in sam svoj.

Že davno je prešlo pol noči in nič več ni slišala Danijela. Odejo si je potegnila čez glavo, a še v spanju jo je mučila misel; edina, a težka misel: kako naj ga pregovori, da pojde z njo čez gore do sv. Jakoba v Beljaku? ...

Danijel je zaslutil, da nekaj ni prav, da so se ljudje začeli preveč zanimati zanj. – »Nekaj se plete okrog mene,« je mislil na trdem ležišču kraj peči. »Sam Bog ve, kaj jim je prišlo na pamet, da me ne puste v miru? Onile Muzelj je prišel in vem, da ne odneha, dokler ne izvrši vsega, kar je skoval v svoji neumni pameti. Pa ga potipljem, da mu preide norčavost za vselej!«

Rano v jutru je vstal in se še zmenil ni za skrbne poglede matere, ki ga je opazovala med zajtrkom. Zunaj je bilo nastalo krasno jutro, ki se je svetilo s silnim bleskom po vsem gorskem kraju. Vrhovi gorá so goreli v živo rdečem ognju, ki je bil tem izrazitejši, ker se je

odbijal od čiste beline krhkega snega. Danijel je ljubil gore – poleti in pozimi in nekaj ga je že od rane mladosti vleklo k njim. Zato se je tudi danes zagledal v rožno zarjo, ki se je prelivala od gore do gore, in sam ni vedel, kaj ga je pripravilo k sklepu, da se napoti preko polja in dalje in še više do ognja, ki je lizal po zasneženih, mrtvih skalah.

Obul si je težke čevlje, čez ušesa si je zavihal ovčjo madro, za pas pa si je zataknil ročno sekuro. – »Pogledat grem, če bom mogel zvoziti v dolino drva, ki sem jih pripravil jeseni,« je rekel in odšel po široki razvoženi poti čez polje.

Marijandelj je žalostna gledala za njim, dokler ni izginil onkraj polja pod gosto zasneženimi smrekami. – »Muzelj, lagal si se – hudoba ne more imeti moči do tega stasitega mladca,« je vzdihnila. Z rokavom si je obrisala oči in odšla počasi, počasi v kuhinjo.

Danijelu je dobro del mrzli veter, ki je pihal naravnost iz Martuljkove soteske. Po gozdu je krenil navzgor po opolzki, zamrznjeni poti in se je vedno bolj bližal prvi strmini, ki je mrtvo gledala preko položnega gozda. Še mar mu ni bilo, da mu je tu pa tam spodrsnilo po izvoženi poti, ki je bila na več mestih gladka kakor led.

Misli so mu bile daleč v davnini in spominjal se je otroških let. Kakor megla se mu je zdela domovina daleč tam gori ob Meni; zdelo se mu je, da je samo sen, če misli, da je preživel prva leta življenja drugje, a ne tu

pod Martuljkovimi vrhovi. Jezik domovine mu je bil tuj in ga ni rad govoril, niti z materjo ne. Daleč so bili za njim dnevi, ko je potoval z drugimi izseljenci z Nemškega v nove kraje, kamor jih je poslal sam cesar, da si kot izvedeni obrtniki pribore ugodno življenje v slabo naseljeni tujini. Napolnili so ti izseljenci vse gorske kraje od Bele peči pa daleč doli do Loke, do stolice ponosnih brižinskih škofov. No, njegov oče je ostal v Rutah pod Martuljkom; postavil si je tih dom in živel kot edini krojač v vsej prostrani planinski okolici. Ko se je dokopal do blagostanja, je tiho umrl sredi noči, ko je Danijel dopolnil komaj osemnajsto leto. Pet let že počiva gori pri Mariji na belemrodu in Danijel je prevzel po njem domačijo in obrt, a ta obrt je bila zanj strašna in težka, ker ni imel smisla in veselja zanjo.

»Sam Bog ve, kako pač pride vse to?« je mislil, ko je stopal po strmini proti višini, ki ga je pozdravljala z zasneženimi hojami tam gori nad razdrtimi pečinami. »Saj bi se oprijel dela, a ne morem, ker so mi roke in srce kakor uklenjene. Morda bi, morda bi ...«

A že so mu bile misli drugod, kakor da jih je nalašč izpeljal tja, kamor mu hodijo vsak čas že dolge dni. Oni jesenski dan se mu je zajedel globoko v srce, oni dan, ko se je vračal z gore in medpotoma naletel na človeka, ki ga je napadel medved in se je le težko branil, ker ga je bila ostra šapa zadela naravnost v desno ramo. A Danijel se ni prav nič obotavljal. S sekiro je planil na medveda

in ga težko zasekal v tilnik. Razdivjana zver se je sesedla in z groznim hropenjem poginila. Povedel je človeka v stran do samotnega, lesenega domovanja in videl je, da je rešil Košutnika, o katerem so doli v vasi govorili čudne reči.

Stopila sta v močno zagrajeno zgradbo in Danijel se ni čudil prav ničemur. Čudil se je samo mladenki, ki je stala tam na pragu in ga gledala in je bila na vso moč presenečena. Razpuščeni lasje so se ji vsipali prosto po ramenih in so se v soncu svetili, kakor da so zlati. Obraz ji je bil rdeč in okrogel in tako čudovito lep, da se je moral Danijel zavzeti. In tega obraza in teh oči in las ni mogel pozabiti do danes in jih vidi pred sabo še celo v spanju. Samo da so še lepši kakor jeseni, vsak dan lepši in živejši.

Kaj se je dogodilo tistega dne, vse to je že davno pozabil. Naj je Košutnik govoril karkoli, Danijel ne ve ničesar več. Samo to ve, da je takrat Košutnik nekaj namignil, da ne vidi rad, če ga kdo obišče. No, pa je res šel, samo mladenki je stisnil roko in ni črhnil besedice. A sam Bog ve, kako ga je vleklo v goro, a ni šel nikoli tja gor, ker je vedel, da ne pride nikomur prav.

V srcu ga je pa vendar žgalo in ni imel veselja do nobenega dela. Ogibal se je ljudi in se je umikal tudi lastni materi. Seveda, sram ga je bilo vsega tega, a vendar ni hotel siloma zatreti čudnih misli, ki so bile tako prijetne,

da ni mogel živeti brez njih in bi mu bila nazadnje smrt ljubša nego življenje brez teh lepih misli.

»Kaj hočem?« si je govoril, ko je obstal na višini pod širokimi hojami. »Mar mi je vse drugo. Samo enkrat bi še rad stopil v tisto leseno domovanje, da vidim, če se možu še poznajo medvedove šape na ramenu. In bi videl, če se mladenki še svetijo lasje kakor sončno zlato.«

Tu gori na višini je prenehala izvožena pot, samo ozka gaz se je vila naprej med visokim snegom. Danijel je nehote krenil po nji, prišel je v samotni jelov gozd, ki se je širil prav gor do skalnatega pobočja pod Akom. Smrtna tišina se je razpredala po gorskem svetu in slišal se ni niti šum potoka, ki je bil zamrznil globoko sredi soteske. Že je došel do ozke goličave in zagledal sredi strmega brega leseno Košutnikovo domovanje. Postavljeno je bilo med dvema pečinama, ograjeno je bilo z visoko ograjo, da je od daleč izgledalo kakor trdnjava, kjer varno domuje ljudski razbojnik ali pa vitez, ki so ga težki grehi pognali v zapuščeno samoto.

Danijel je obstal sredi goličave in je nepremično gledal na drzni stan, kamor so ga že od jeseni sem noč in dan vodile nemirne misli. – »Kaj bi dal, če bi smel zdajle v ono domovanje in bi videl zlato krog mladenkine glave?« si je rekel. »Samo za trenutek bi stopil onkraj ograje, naj me Košutnik le ozmerja, bolelo me ne bo prav nič.«

Že je stopil naprej, a se je ustavil takoj in je zmajal z glavo. – »Čemu naj se vsiljujem?« si je govoril. »Rešil

sem pač Košutnika iz medvedovih šap. A se mi je zahvalil še isti dan in mi ni dolžan ničesar več. Resnično, česa naj še iščem tam gori?«

In je odšel z goličave in je krenil počasi v gozd, ki se je pričel blesteti v žarkih vzhajajočega sonca.

III.

Silni blesk, ki je tesno zagrnil vse prostrane šume okrog Martuljka, je Danijela vendarle tako prevzel, da se je spet ustavil. Gledal je v globoko dolinico, ki jo je še vedno zakrivala črna senca, a tostran se je iskril sneg tako svetlo, da so ga pričeale boleti oči. Zato se je obrnil in je stopal nazaj proti goličavi. – »Lepo mora izgledati Košutnikovo domovanje v tem sončnem blesku,« je pomislil. »Pogledam ga samo za trenutek in potem grem po svojem poslu.«

In res je stopil nazaj na goličavo. Sonce se je bilo vprlo v stan sredi pečine in ga je zalivalo z rumenim svitom. – »Glej, zlato se razliva na vse domovanje,« si je dejal Danijel. »In ni čudno tedaj, da se tudi mladenki vsipa zlato okrog glave. Še celo staremu Košutniku bi se vsipalo, da mu lasje niso sivi.«

Gledal, gledal je na tiho domovanje in sam ni vedel, čemu stoji tu in strmi. V okroglih vijugah se je vil dim nad stanom, med zlatom se je prelival iz barve v barvo, da se je zdelo, kot da neviden čarovnik čara tam gori in

tke čudodelne oblake. Danijel se je prekrizal in tedaj mu je v srcu dozorel trden sklep. – »Naj mi reče karkoli,« je zamrmral. »Tja gor stopim in povprašam Košutnika, če je dobro prebolel medvedove šape.«

Naglo je stopal po strmini navzgor, kakor bi se bal, da se še sredi pota premisli. Prišel je do ograje, a je videl, da so debele duri trdo zapahnjene. – »Kaj naj storim zdaj?« je pomislil. »Ali naj splezam kakor tat čez ograjo? O, lepo me pogleda Košutnik in me s palico nažene ... No, potrkal bom, kot se spodobi poštenemu človeku. Košutnik naj mi pa pove svojo.«

Udaril je s pestjo ob težke duri in gori ob hiši je pes divje zalajal. Še enkrat je Danijel udaril na vso moč in že je slišal škripajoče korake, ki so se vedno bolj bližali. Zapah je zaškrtnil in duri so se sunkoma odprle.

Danijel je stopil korak nazaj, ker je mislil, da je prišel sam Košutnik. A zagledal je pred sabo mladenko. Zavita je bila v dolgo volneno ruto, da se ji je videl samo rdeči obraz in globoke oči, ki je iz njih sevala sinja nebesna modrina.

Mladenka se je zavzela, ko je zagledala fanta. – »Glej, mislila sem, da je oče,« je dejala. »Pa si le ti. A kaj bi rad, da prihajaš k nam tako daleč sredi zime?«

Danijel se je v hipu otresel zadrege, ki ga je bila obšla, ko je tako nenadoma zagledal mladenko. Posmehal se je in rekel: »Oh, opravek imam tu gori v gozdu.

Mimogrede sem pa hotel Košutnika vprašati, če se mu na rami še poznajo medvedove šape in če je srečno prebolel rano.«

»Očeta ni doma,« je odvrnila mladenka. »V gozd je šel pogledat, če se je kaj prida divjačine ujelo v zadrge.«

»Škoda,« je rekel Danijel in je bil skoro zadovoljen, da Košutnika ni doma. »Pa zdaj ne bom mogel zvedeti prav nič. Vedel bi pa le rad, ker me zanima.«

Mladenka ga je pogledala in se nasmehnila s prijaznim nasmehom. – »Oh, zaradi one rane bodi le brez skrbi,« je dejala. »V dveh tednih je bil zdrav in zdaj se mu prav nič ne pozna. Večkrat se te spomni.«

»Ali res?« se je razveselil Danijel. »No, to je pa čudno. Saj mi je bil rekel, da ne vidi rad ljudi in noče, da bi ga kdo obiskoval.«

»Tak je že od nekdaj,« je rekla mladenka. »Bolje je, da ne hodiš k njemu, če te ne povabi. Tudi tebe bi nemara grdo pogledal, če bi te zdajle videl tukaj.«

»Vem,« je odvrnil Danijel in se je za trenutek zamislil. Pogledal je mladenki naravnost v oči. Sam ni vedel, da jo je prijel za roko, ki je bila topla in mehka kot nič na svetu. – »Nana,« je rekel. »Ali si tudi ti huda name, tako huda, da bi me zapodila za vselej? Povej mi, Nana, da bom vedel. Potem pa grem takoj odtod.«

»Čemu naj bom huda?« se je posmejala mladenka. »Ničesar mi nisi napravil in si rešil očeta iz medvedovih krempljev. Rada te imam ... A oče bi se razjezil, če naju

vidi. Tega pa nočem. Zato pa pojdi! Nemara se kmalu spet vidiva ... Le pojdi, da te oče ne zasači.«

»Saj grem,« je odvrnil Danijel, ki še vedno ni izpustil dekletove roke. »Nočem ti delati skrbi. Dobro dekle si, Nana, in sam Bog ve, kako te imam rad. O, še pridem semkaj, da se pogovorim s Košutnikom. Ne sme me grdo gledati, kot gleda druge ljudi. Povem mu to in ne bo me zapodil ...«

»Pojdi, ker se bojim,« mu je prigovarjala Nana. Si-loma je iztrgala roko iz Danijelove desnice. Naglo se je okrenila in stopila za ograjo. Danijel je še enkrat zagledal njen rdeči obraz in njene žive oči – duri so zaloputnile in zapah je škrtnil na oni strani ograje. Danijel je še počakal, da so utihnili škripajoči koraki, potem pa je zdrvel po strmini. Šel je čez goličavo in ko je stopal skozi gozd, je glasno žvižgal, česar ni delal že od pretekle jeseni.

A ni bil še daleč v gozdu, ko zagleda pred sabo moža, stopajočega navkreber in na hrbtu nosečega težkega lisjaka. Danijel ga je spoznal takoj – bil je Košutnik. Mož čokate postave, širokih pleč, velike glave, z dolgo, kakor sneg belo brado. Oblečen je bil v navaden kožuh in črna madra mu je tičala na glavi skoro do samega nosa.

»Dober dan, Košutnik,« ga je pozdravil Danijel. Mož je obstal sunkoma, privzdignil je madro in se srepo ozrl na fanta. A spoznal ga je takoj in mu odvrnil skoro

prijazno: »Bog daj, Danijel. Kaj je tebe prignalo sredi zime v goro?«

»Drva sem prišel gledat – drugi teden bi jih rad zvozil domov,« je dejal Danijel.

»Prav, prav,« je rekel Košutnik in je že hotel mimo. A vendar se je še ustavil in dejal: »Zadnjič se ti nisem zahvalil, kot se spodobi, in sem te grdo zapodil od doma. Pa mi ne zameri! Rana me je skelela in sem bil slabe volje. Zdaj pa je vse dobro in se ti zahvaljujem še enkrat.«

Okrenil se je in stopal počasi po strmini. A še preden je izginil med hojami, se je obrnil še enkrat nazaj in zaklical: »Ko boš drvaril tod okrog in če te bo zeblo, stopi na moj dom, da se malo pogreješ.«

In že je izginil med drevjem in Danijel je ostal sam na gorski gazi. Zavzel se je nad Košutnikovim vabilom in se ga je razveselil. Glej, povabil ga je na svoj dom, kamor še ni bil povabil nikogar. A tja, prav tja si je Danijel želel in bi bil ostal tam najrajši za večno. Saj ga vlečejo tja neznane želje in sredi noči, ko ne more zaspati, misli neprestano na samotno domačijo, ki jo obliva sonce in trosi na vsako stvarco suho zlato, živo zlato, da je človeku mehko pri srcu in sam ne ve, kam bi se skrnil pred silnim hrepenenjem.

In ljudje doli v dolini pripovedujejo, da je dom tega sončnega zlata gnezdo črnega čarovnika, ki noč in dan snuje ljudem pogubo. Ne poznajo ga, ker ne pride nikoli v vas; pred dvajsetimi leti se je pritepel kdove odkod v

Martuljek. Grajska gosposka mu je podarila svobodno lovsko pravico, da čuva šume in zverjad. A grajska gospoda ne gleda dosti na dušo človeka, ker je sama malopridna in brezbožna. In še mar ji ni, da domuje zdaj čarovnik v Martuljku in sovraži poštene ljudi. Saj dobro vedo, da mu služi sam bognasvaruj, ki se je njemu na ljubo izpremenil v divjega kozla. Na tem kozlu pa jaha čarovnik, kadar in kamor se mu poljubi. Saj ga vidijo, kako frči preko doline po zraku; kozel mekeče, čarovnik se pa smeje. Na Dobraču se spustita na najvišji vrh in tam že čaka Košutnika čarovnica. Grde reči pleteta, da bo še Ziljanom in Dolincem hudo na tem svetu. Danijel je bil slišal že dosti takih povesti o Košutniku, a verjel jim ni in jim ni mogel verjeti. Dasi je bil tudi on praznoveren kakor vsi ljudje v onih časih, se mu je vendarle vse to pripovedovanje zdelo tako abotno, da se je zasmejal sredi povesti. Jeseni je videl Košutnikovo domačijo na lastne oči, spoznal je Košutnika samega in Nano in je videl zlato, ki se usiplje okrog mladenkine glave – in je vedel, da je Košutnik človek kot vsi drugi in da so samo ljudje neumni in hudobni, ker govore o njem tako čudno zavite reči. Košutnik sicer ni mogel biti priseljenc iz nemških krajev, a vendar ni bil domačin, ker mu je jezik zvenel prav po ziljanskem načinu. Kaj ga je pregnalo iz domačije, o tem Danijel ni razmišljal; samo to je slišal, da je Nanin oče resnično Ziljan izpod Dobrača in je prav radi tega nastala med ljudmi pripovedka o

čarovniku, ki vsak dan jaše na divjem kozlu na Dobrač, kjer vasuje s čarovnico.

»In te nore ljudi podpihuje prerok Muzelj,« se je smejal Danijel, ko je šel po strmini navzdol. »Grbast je in kozav in mu radi tega sedi hudoba naravnost v srcu. A primem ga enkrat in strupen jezik mu bo utihnil za vselej.«

Kljub tem mislim je bil danes vesel kakor že dolgo ne. Zdelo se mu je, da se mu je v tem jutru od srca odvalila čudna teža, ki ga je težila že dolge dni in se je zajedala v vse njegove misli. Videl je sonce, ki je kljub zimi že toplo grelo, videl je nad sabo strme gore, ki so z navpičnimi stenami kipele v modro nebo in po vsej okolici je bilo razlito toliko radosti, da je pričel prepevati na glas. Ko je zagledal pred sabo ravno polje, pa je zavriskal prav tako glasno in veselo kakor tiste dni, ko se je plazil po gorah in oprezoval za planikami.

Po dolgem času je šel spet skozi vas in je pozdravljal ljudi, ki so ga srečevali. A še zapazil ni, da se ga ljudje plašno izogibajo in hite naglo mimo njega. Prišel je domov in je vrgel madro daleč od sebe. Marijandelj je gledala začudena v njegov razgreti obraz in v njegove žareče oči in v srcu ji je vstala plašna misel: »Nemara pa le ni res, kar je včeraj Muzelj prerokoval? Črni hudobec in tale Danijel z veselim, otroškim obrazom ... saj ni res, saj ni res ... A na božjo pot ga povedem že pojutrišnjem, pa naj se zgodi karkoli.«

Pri kosilu je rekla Marijandelj kar naravnost: »Že nekaj dni premišlujem, kako in kaj bi. Zadnjič, ko sem bila nekam bolna, sem se zaobljubila na božjo pot, pa mi je odleglo. In mislim, da se napraviva pojutrišnjem in greva v Beljak k sv. Jakobu. Patron je bil našemu rajnkemu. In pomoliva tam in se zahvaliva za vse dobro, kar imava. Posebnega dela nimava in prav lahko greva.«

Marijandelj je pričakovala, da bo sin vzrojil. A Darnijel jo je samo prijazno pogledal in odvrnil: »Kakor hočete, mati. Rad grem z vami na pot.

Radoveden sem že, kakšen je svet tam zunaj. Še nikoli nisem prišel iz naše doline. Pa pojdiva pojutrišnjem.«

Mati je bila vesela tistega dne, ker ji je šlo vse tako po sreči; a še bolj je bila vesela, ker je videla, da se je sin spremenil in postal tak, kakršen je bil druga leta. Lotil se je celo dela, za katerega ni bil prijel vso zimo, pa celo požvižgaval je veselo vmes. – »Nekaj se mu je pripetilo,« je naskrivaj mislila Marijandelj. »Bog je uslišal mojo molitev in ga rešil vsega hudega. Že radi tega moram na božjo pot, da se mu pošteno zahvalim.«

A proti večeru je na vasi spet nastal dirindaj. Otročad je vrela na sred vasi, a tudi odrasli so se jim pridružili. Po vasi je drvel prerok Muzelj; silovito je mahal z rokami in vreščal, da se ga je slišalo prav do konca vasi. – »Čarovnik frči ... ali ga vidite na divjem kozlu?« je vpil in kazal proti nebu, kjer se je visoko tam nad Akom pokazala črna pika, ki se je vedno bolj večala in bližala vasi.

Ljudje so zijali in ženske so se križale. Muzelj se je postavil sred med nje in jim govoril neprestano: »Čakajte še malo! Skoro, skoro bo nad nami in videli boste razločno divjega kozla, a še bolj čarovnika, ki gre na Dobrač k čarovnici. Še celo meketanje boste slišali – samo počakajte!«

Danijel je obstal tik gruče in je radovedno gledal na ono črno stvar, ki se je bližala visoko v zraku. Gledal je in gledal in je nazadnje spoznal, da je samo velik orel, ki hiti čez dolino proti srjanskim, skoro že kopnim goram. Zasmejal se je glasno in rekel: »Muzelj je norec, a ne prerok. Navadnega orla je napravil za čarovnika in njegovega kozla. Ali ne vidite, ljudje? V sneg potlačite preroka, da se mu shladi razgreta glava!«

Muzelj je zavpil v divjem ogorčenju. Skočil je naprej in obstal tik pred Danijelom. Pomolil mu je pest pod nos in zavreščal: »Ti boš mene sramotil, ti, otroče? Mene, ki sem prerok in nosim v srcu strah božji? Strl bi te s tole roko, če bi me ne bilo strah, da se dotaknem tebe, ki si obseden od samega hudobca. Sram me je in strah, zato te pa rajši pustim v miru.«

In je pljunil pred njim in je hotel oditi. A Danijel ga je prijel za ramo in ga ni pustil nikamor. – »Kdo je obsedenec?« ga je vprašal s težkim glasom. »Kdo je obsedenec, ti krivi prerok?«

»Ti si obsedenec,« je vreščal Muzelj in je zaman poskušal, da bi se izmuznil iz trdih pesti. »In ker si

obsedenec, držiš s hudobcem in njegovimi čarovniki. Pogledajte ga, ljudje! Ali ne gleda iz njegovih oči prav oni bognasvaruj, na katerem je zdajle Košutnik jezdil k svoji čarovnici? ...«

A ni utegnil dokončati, zakaj Danijel ga je treščil v sneg, da se je Muzelj kar pogreznil. Ljudje so se razpršili in strahoma gledali, kaj bo Danijel napravil z vaškim prerokom. No, Danijel je Muzlja le odrgnil s snegom, se mu zaničljivo zasmejal in odšel mirno proti domu.

Ljudje so gledali za njim in so bili trdno prepričani, da ga je res obsedel sam hudobec. Saj če bi ne bil obseden, bi se ne bil potegoval za čarovnika in trpinčil samega preroka ...

IV.

Zvezde so še brlele po prostranem nebu, ko sta stopala Marijandelj in Danijel po cesti, ki je vodila ob Savi proti Devici Mariji na belem produ in dalje skozi Podkoren na samotni korenski prelaz. Noč je bila mrzla, a ni ju zeblo, ker sta bila dobro obuta in oblečena. Marijandelj se je bila dobro shodila in je stopala prav čvrsto, ko sta krenila v klanec, ki se je začel že sredi Podkorena in se je vil više, vedno više v strmo, črno goro. Sama sta bila na cesti, samo enkrat sta srečala voznika, ki je vozil počasi in previdno navzdol. Zvezde so se že nagibale v zaton, mrzel veter je pihal z zamrznjenih Poljan, ko se jima je približal samotni človek in hodil za njima kakor molčeča senca. Marijandelj ga je zapazila. Strahoma se je stisnila k sinu in mu pošepetala: »Človek hodi za nama. Kaj, če je razbojnik in naju napade?«

»Tiho, mati!« je odvrnil Danijel. »Sam je in nama ne more ničesar. Če se naju poloti, bo slabo naletel.«

Molče sta šla naprej. Danijel je oprezoval in je videl, da hodi človek še vedno za njima, tiho in tiho, kakor da

je bos. Bližala sta se ovinku in tedaj je neznanec pospešil korake. Kakor bi trenil, je skočil naprej in hotel pograbititi Danijela. A Danijel ga je takoj opazil, zasukal se je in še preden je neznanec utegnil pomisliti, je že ležal kraj ceste na trdem snegu.

»No, ali ti je sedaj prav?« ga je vprašal Danijel. »Hotel si, da se malo povaljaš po snegu, ker ti je prevroče. A rečem ti, da naju pusti vdrugič pri miru. Sicer sva sama siromašna romarja, a če ne boš dal miru, pozabim, da sem na božji poti.«

Mož je divje zagodrnjal in se pobral s tal. Niti krog sebe se ni ozrl, ampak je zdirjal na vso sapo po cesti navzdol. Danijel se je posmejal in rekel materi: »Slišal sem, da se skrivajo razbojniki po teh goščavah. A da bi napadali romarje, nisem vedel. Mož jo je izkupil in bo zdaj dal mir.«

Marijandelj se je oddahnila. Čutila se je popolnoma varno ob sinu, čigar srce ni poznalo strahu in bojazni. In je razmišljala vso pot o ljubezni, ki jo je čutila do tega velikega sina. In razmišljala je tudi o žalosti in vseh skrbeh, ki jih je morala prestati v zadnjem času. Bolelo jo je še vedno v srcu in bridkost se ji je razlila po duši, ko je premišljevala o namenu, ki jo vodi po današnji božji poti. – »Marija, ne daj, da je Muzelj govoril resnico,« je molila, ko je stopala kraj sina po cesti skozi divje Poljane. »Saj ne more biti, saj sem že stokrat rekla, da ne more biti ... Sin mi je še kakor otrok: v očeh se mu vidi,

da grešne misli še ni bilo nikoli v njegovi duši ... Usmili se, Marija, in mu poglej v oči! Samo v oči mu poglej! Muzelj je v nemarnosti in še bolj v hudobnosti lagal ...»

Solze so jo zapekle v očeh in srce se ji je stisnilo od težke bolesti. Ta sin, ki je pravkar tako hladnokrvno zavrnil razbojnika, naj bo zvezan z zlimi močmi? Hudobec naj ga ima že v oblasti, ko je še kljub svoji moči samo otrok, ki še ne ve za spolzke, pogubne poti? Kri njene krvi, kos njenega srca, ki še ni želelo nikomur slabega – o, Marija, zakaj je verjela Muzljevem prerokovanju in je mogla samo za trenutek dvomiti o sinovi nedolžnosti in poštenosti?

Kljub mrazu je čutila, da so ji pričele potne srage vroče lezti po licih. Sram jo je postalo same sebe in zdaj se je že kesala, da se je napotila na to božjo pot. A bilo je že prepozno, predaleč je že bila, da bi se mogla vrniti. Pa ni vedela drugega, kakor da je ponavljala isto molitev: »Marija, odpusti mi in ne zavrzi mi sina! V oči mu poglej, samo v oči mu poglej ...«

Dol s samotnega Strmca se je oglasil zvon, pojoč svojo jutranjico. In ko sta prišla do bornih vaških hiš, se je pričelo naglo daniti. Stala sta vrh gore in gledala v širni Korotan, ki se je razgrinjal pred njima. Globoko po dolini je ležala siva megla, da ni bilo videti mest in vasi. Samo gore so se bočile nad dolinami, vse so bile zasnežene in so se svetile v čudo lepem srebru. Le tam na levi strani je strmel mrko proti nebu Dobrač, gora ziljanskih

povesti in njihovega ponosa. Sredi brezkončnih snežnih plasti so črnela njegova gola južna pobočja, kakor bi se nalašč izluščila iz snega, da se zakotalijo zdaj pa zdaj navzdol in pokopljejo pod sabo borna selišča.

Dolgo je Danijel strmел na Dobrač in njegove oči se niso mogle ločiti od njega. Zakaj spominjal se je rutarške govornice o Dobraču in o Košutniku, ki jezdi tjakaj vsak dan na divjem kozlu. A obenem so mu hitele misli daleč dol v Martuljek. Glej, zdajle izide sonce, zlato se razgrne nad samotnim domovanjem, mladenka se nasmeje soncu in zlati prameni se vsujejo okrog njene glave. A ljudje po vasi govore o čarovnijah in ne vedo, da je sonce, samo sonce po domačiji in ni nikjer črnih, umazanih senc ...

»Čemu gledaš tako čudno na Dobrač?« ga je vprašala Marijandelj. »Ali te je strah gore?«

Danijel je zmignil z rameni. – »Res se mi zdi ta gora čudna,« je odvrnil. »Stoji tam, a vendar ne stoji. Ne bi bival rad pod njo. Martuljek je pač varnejši. Gorje, če se na Dobraču utrgajo tiste skale, ki gledajo tako strašno iz snega.«

Danijela je stresnilo in težka slutnja mu je šinila skozi dušo. A sam ni vedel, zakaj se ga je polotila bojazen, ko je v jasnem jutru gledal na goro, ki je prešerno kraljevala nad spečimi ziljanskimi vasicami. Bila je slutnja, ki je prišla kdove odkod in se je čez nekaj ur uresničila z vso strahoto in obupom.

Pod Strmcem so jo došle sani rateškega naseljenca, ki se je vozil v Beljak. Povabil ju je k sebi na sani in tako so zdrčali v dolino in so prišli v mesto še predpoldnem. Danijel in Marijandelj sta takoj poiskala cerkev sv. Jakoba. Cerkev je bila sicer dobro obiskana, ker so ljudje ostali tam še po maši, ki je bila pravkar minila. Marijandelj je bila žalostna, ko je zvedela, da danes ne bo več nobene maše. Videla je in spoznala, da ji njena božja pot ne bo nikoli prišteta k božjim potom, ker se niti maše ni mogla udeležiti. Tiho je sedela v zadnji klopi in premišljala, kaj naj ukrene. A takoj ji je prišel na misel Muzelj in njegovo naročilo. Zganila se je in se ozrla po sinu, ki je stal tam v kotu pod obokanim korom.

»Grešila ne bom, če se ravnam po prerokovih besedah,« je pomislila. »Siromaku Danijelu bo pa le pomagalo, čeprav ni ničesar kriv. Z namenom sem priromala do sv. Jakoba in ta namen lahko brez skrbi položim svetniku pred noge. Poiščem gospoda Primoža, pa mi pomore v sili.«

Ljudje so zapuščali cerkev, ker se je bližalo poldne. Marijandelj je šla v zakristijo in vprašala cerkvenika po gospodu Primožu. No, gospod Primož je bil tam in Marijandelj mu je zgovorno potožila vse svoje skrbi in težave. Stari duhovnik je zmajal trikrat z glavo in je Marijandelj potrdil v njeni veri v sinovo nedolžnost in njegovo pravo vero. A hotel jo je popolnoma pomiriti in pregnati za vselej njene dvome. Zato ji je naročil naj

pride s sinom k popoldanski službi božji, kjer bo pri stranskem oltarju opravil nad njenim sinom potrebno pobožnost.

Marijandelj je odšla vsa vesela in zadovoljna iz cerkve. Z Danijelom sta se napotila v malo krčmo ob Dravi, kjer sta použila svoje brašno in spila merico tirolskega vina. Zvonovi pri sv. Jakobu so že pozvanjali, ko sta se napotila nazaj v cerkev. Stopila sta naravnost k prazni stranski kapelici, kjer so brlele v motnem svitu tri debele voščene sveče. Marijandelj je pokleknila in pomignila sinu, naj poklekne tudi on.

Danijel se je čudil, zakaj klečita pred praznim oltarjem, ko se vendar vrši služba božja pred glavnim oltarjem. No, domislil si je, da je to mogoče kapelica sv. Jakoba, patrona rajnkega očeta. Gledal je po slikah in je videl, da stoji v oltarju velika slika Matere božje, ki ji je bilo srce prebodeno s sedmimi meči. In se je čudil vedno bolj, a matere ni hotel vprašati, ker je smatral govorjenje v cerkvi za velik greh.

Mimo njega je stopil neslišnih korakov star duhovnik, oblečen v belo haljo, ki mu je segala do peta. Pokleknil je na spodnje stopnice pred oltarjem in se zatopil v globoko molitev. Potem pa se je obrnil naravnost do Danijela in ga je prekrižal z dolgim križem. Še bliže je stopil, trikrat je poškopil klečečega fanta z blagoslovljeno vodo, pa je pokleknil spet in odmolil molitev. Nato pa je odšel.

Danijelu se je zdelo, da sanja. Mrzel znoj mu je stopil na čelo in sklonil je glavo. Misel za mislijo se mu je podila po glavi, a nobena se mu ni zdela prava. Samo to je vedel, da je bilo to blagoslavljanje namenjeno samo njemu in nikomur drugemu. In čemu in zakaj sam Bog vedi ...

A hipoma se je domislil čudnega in skrivnostnega materinega vedenja v zadnjih dneh. Čemu se je napravila prav danes na božjo pot in je vzela njega s sabo? Dopoldne je bila v zakristiji in je gotovo naročila vso to pobožnost samo zaradi njega. In duhovnik je molil nad njim in ga škropil, kakor da je zagrešil nekaj strašnega, kar more odpustiti samo cerkev. A kaj je zagrešil? V enem samem trenutku je Danijel preletel vse svoje življenje, a velikega madeža ni mogel videti nikjer.

Domislil se je rutarških ljudi in domislil se je tudi preroka Muzlja, katerega je bil še predvčerajšnjim potlačil v sneg. Po ušesih mu je zazvenela Muzljeva beseda »obsedenec« in videl je ljudi, kako se mu umikajo in gledajo plaho za njim ter se celo križajo. In v srcu mu je postala vsa resnica hipoma jasna: za obsedenca ga smatrajo in celo njegova lastna mati je dvomila o njem in ga smatrala za obsedenca.

Danijel je glasno zaječal in si zatisnil obraz z rokami. A že naslednji trenutek je skočil na noge in zbežal iz cerkve. Zunaj ga je dohitela mati, ki ga je obupano klicala. Danijel jo je zagledal in se ustavil. – »Kaj ste mi storili, mati?« jo je vprašal z divjim glasom.

»Oh, Danijel, ne bodi hud!« ga je prosila Marijandelj jokaje. »Saj nisem verjela ... ljudje so govorili tako. In prerok Muzelj je prerokoval tako in mi svetoval, naj te privedem sem k sv. Jakobu ... Saj nisem verjela ... verjemi mi, da nisem verjela ...«

Danijel je škrtnil z zobmi; prijel je mater za roko in jo stisnil tako, da jo je zbolelo. – »Muzelj je prerokoval tako o meni? Muzelj?« je govoril razjarjen. »O, da ga imam zdaj v pesteh, ne izpustil bi ga živega ... Za obsedenca napravi poštenega krščanskega človeka. In vi, mati, mu še celo verjamete. Kje je bila vaša materina ljubezen?«

Marijandelj se je oklenila njegove desnice in zajokala krčevito: »Odpusti, Danijel! Saj nisem verjela ... Kriva sem, da sem te privedla semkaj in ti že prej nisem povedala resnice. Grdo sem ravnala s tabo, a verjela nisem, oh, nisem mogla verjeti ...«

A v Danijelu je vrela kri in divji srd se ga je bil vsega polotil. Otresel se je matere in je stopil naprej, da bi pobegnil, ker ga je bilo vsega sveta sram. – »Danijel!« je zavpila mati obupno za njim. A sin se ni okrenil, ampak je bežal preko trga proti ozki ulici, ki je zevala nedaleč tam med dvema visokima, lepo barvanima hišama.

»Zdaj gre in me ne pogleda nikoli več,« je zatarnala Marijandelj in je hotela pohiteti za sinom. A tisti hip se je zamajala zemlja pod njo, da je omahnila in padla. Zabučalo je krog nje z oglušljivim grmenjem, da si je

nehote zatisnila ušesa. In je še videla, kako se je nad njo visoki zvonik zasukal in se preklal na dvoje. A že ga ni bilo več in tudi cerkev se je sesedla z groznim truščem, kakor da jo je potlačila neznanska sila. Marijandelj je zavpila v silnem strahu, a že isti trenutek je padel kamen iz višine in jo zadel v glavo. Marijandelj se je zgrudila in je obležala nezavestna na tleh ...

V.

Danijel je moral obstati, še preden je zavil v ulico, zakaj tla pod njim so se sunkoma tresla, da ni mogel nikamor naprej in ga je pričelo metati, da se je le s težavo obdržal na nogah. Po zraku je vršalo čudno, nepoznano bučanje, hiše pred njim so se zibale, kakor da hočejo skočiti iz nevšečnih temeljev. Zdelo se mu je, da je pijan ali pa ga preganja neznosna vročica, da ne more iti ravno naprej in ga zanaša na vse strani. A že je videl, kako so se zamajale hiše pred njim in še preden je utegnil pomisliti, sta se podrli oni dve veliki, lepo barvani hiši kakor dve igračici in iz razvalin se je dvignil gost prah in dim.

»Moj Bog, to je potres,« je zavpil Danijel. Še je stal kakor prikovan sredi trga in sam ni vedel, kam bi se obrnil. Strahovito bučanje in grmenje je zatulilo po vsem mestu, zemlja je odskakovala in prevrgla tudi Danijela. A siloma se je pobral in gledal okrog sebe, a ni videl ničesar več razen razvalin, ki so ležale razmetane krog in krog. Dušeč dim se je pričel plaziti nizko po tleh;

razvaline so gorele in ogenj je tlel vsepovsod, kamor je pogledal. A živega človeka ni videl nikjer in tudi človeškega glasu ni bilo od nikoder. Lasje so se mu naježili, ko je pomislil, da so te grozne razvaline pokopale pod sabo vse, kar je bilo pred trenutki še živega.

In tedaj se je spomnil matere, ki jo je bil pustil v cerkvi. Strahoma se je okrenil, pa ni videl zvonika in cerkve nikjer več. Le visoka grmada razmetanih kamnov je ležala pred njim kakor ogromno groblje, ki so ga nasuli divji ajdje nad mrtvimi bojavniki. – »Mati!« je zavpil Danijel v silni grozi. Zdrvel je preko trga in je obstal kraj razvalin. A videl ni nič drugega kakor kamene, in je vedel, da leži pod tem kamenjem stotine onih ljudi, ki so pred nekaj trenutki še molili v cerkvi pri službi božji. Srce mu je zastalo od groze, da se je prijel z obema rokama za glavo. – »Mati!« je zaklical, da je prevpil grmenje, ki je bučalo vseokrog njega. A je vedel, da vpije zaman, ker je bil prepričan, da mati leži strta in mrtva pod cerkvenimi razvalinami kakor vsi drugi. Hotel se je vreči med razmetano kamenje in ga razgresti, da reši vsaj truplo iz groznega groba, a je vedel, da s svojimi rokami ne more opraviti ničesar.

»Mati!« je zavpil še enkrat obupno. Šel je ob razvalinah in je tedaj zagledal nedaleč tam človeka, ki je ležal sredi ceste kraj kopice snega. Danijel je stekel k njemu in pokleknil kraj njega. Radost mu je stisnila srce, zakaj spoznal je mater. Preko čela se ji je bila napravila sraga

krvi in ko ji je razvezal volneno ruto, je videl, da so ji bili vsi lasje krvavi.

»Ubilo jo je in zdaj je mrtva,« je spreletelo Danijela. Dvignil je mater v svoje močno naročje in je s skrbjo pomislil, kaj naj ukrene. – »Morda pa le še ni mrtva,« je dejal. »Mogoče je samo nezavestna. Da imam vodo pri roki, bi jo še priklical v življenje.«

A vode ni bilo tod nikjer. Toda Danijel se ni pomišljal, ampak je hitel s trga. Težka je bila njegova pot, ulic ni bilo več, ker so jih zasule porušene hiše. Moral je naravnost čez razvaline, a to je bilo nevarno, ker mu je izza ruševin bruhal dim naravnost v obraz, da ga je dušilo. Obenem pa ni mogel varno stopati, ker mu je bilo breme vendarle preveč na poti in se ni mogel zaslantjati z rokami. A vendar ni odnehal, ampak se je trudoma plazil med razgretimi ruševinami, med dimom in ognjem, ki se je tu pa tam zaganjal iz razrušenega zidovja. Za smer niti ni vedel, a mu je bilo vseeno, kam se je obrnil. Priti je hotel samo do vode in iz mesta, ki ga je tako strahotno zadela šiba božja.

Strašna je bila ta njegova pot in Danijel je ni mogel pozabiti do konca življenja. Sam se je čudil, da jo je mogel zmagati, a zmagal jo je vendarle. Preplezal je ruševine in je onkraj njih došel do obsežnega prostora, kjer ni bilo hiš. Zasopel je globoko, ker je bil zrak tod čistejši, dasi so se nad njim valili težki oblaki črnega dima. A ustavil se ni niti za trenutek, ampak je bežal iz

mesta proti polju, ker je vedel, da je samo tam popolnoma varen. Zdaj je prvič zagledal ljudi, bila jih je velika tolpa, ki so hiteli na vso sapo in z obupnim kričanjem mimo njega. – »Ti ljudje pač vedo, kod gre prava pot na varno,« je pomislil in zdrvel za njimi.

Marijandelj je bila težka, da so Danijelu naposled pričele roke dreveneti. A še tesneje je stisnil mater k sebi in je bežal dalje, dalje. Pred sabo je zagledal skupino lesenih hiš, ki jim je potres prizanesel. A Danijel se jim je ognil in je zavil naravnost po snegu na široko polje, ki se je širilo že tik za lesenimi hišami. A tudi na polju se dolgo ni ustavil, obstal je šele na cesti ob vodi, ki je tekla v ozkem jarku tik ob cesti. Položil je Marijandelj na sneg, s prgiščem je zajemal vodo in ji je razmočil od krvi strjene lase. Zagledal je na temenu rano, ki pa ni bila velika in ki jo je Danijel skrbno izpral in obvezal s kosom lastne srajce. Močil ji je mrzlo čelo z vodo in Marijandelj se je naposled zavedla.

»Ti si pri meni?« se je začudila. »In sem že mislila, da si pobegnil in te ne bo nikoli več nazaj ...«

»Nisem pobegnil,« je odvrnil Danijel in se je zasmeljal od veselja, da je mati zopet oživila. »Iskal sem vas in sem vas našel ob porušeni cerkvi. Samo kamen vas je udaril na glavo.«

Marijandelj se je zamislila za trenutek. A hipoma se je spomnila podirajočega se zvonika, spomnila se je, kako se je majala zemlja pod njenimi nogami in strašnega

bobnenja, ki ga je še slišala, ko se je zgrudila na zemljo. – »Jezus, Marija!« je vzkliknila. »Kaj se je zgodilo?«

»Potres je,« je odvrnil Danijel zamolklo. »Razrušil je ves Beljak in zdaj beživa domov, da se otmeva. Strašno grmi pod nebom in nad zemljo. A nevihte ni videti nikjer.«

In res – sem od leve strani, od tam, kjer se je dvigal Dobrač, je prihajalo votlo grmenje, kakor da kljub zimi razsaja nad njim najhujša nevihta. Danijel je pač gledal tja gor, a ni mogel videti ničesar, ker je bilo vse ozračje zastrto, a ne z meglami, ampak z dimom, ki se je leno valil iz kraja v kraj in se vedno bolj gostil. Zdelo se je, da gori vsa prostrana pokrajina, a ne samo človeška bivališča in gozdovi, ampak tudi zemlja, dasi jo na gosto pokriva zmrzli sneg.

»Moj Bog, ali je napočil sodni dan?« je pomislil Danijel in obšla ga je skrivna groza, da se je trikrat prekrižal. »Pojdiva, mati, da zbeživa iz tega strašnega kraja.«

Marijandelj je ječala in si je z dlanmi zatiskala boleče čelo. A vendar je poizkušala, da bi vstala. A vsakokrat se je je polastila huda vrtoglavost, da je omahnila in padla nazaj na sneg. – »Ne morem, ne morem,« je zdihovala.

»Pusti me, Danijel! Pobegni sam, da se vsaj ti rešiš iz te groze ...«

»Tiho, mati, in nikar ne jadikujte!« ji je velel Danijel. Ker mu ni preostalo drugega, jo je pobral spet in na rokah nesel po cesti. Sam ni vedel, ali gre po pravi poti

proti domu, a vendar ni odlašal, ampak je šel kar na slepo naprej. Z grozo v srcu je mislil, da noč že ni več daleč in da bo moral nositi oslabeledo mater na rokah vso pot do daljnega doma. A na srečo ga je dohitel mož, ki je bežal po cesti. Danijel ga je ustavil in ga vprašal, če vodi ta cesta naravnost na Koren.

Moški je bil ves zasopel in znojen. – »Cesta je prava ... Sodnji dan, križ božji, usmili se! Sodnji dan ...« je odvrnil človek in že je bežal naprej in se niti ozreti ni utegnil.

Danijel je stopal dalje, tako hitro, kakor je mogel s svojim bremenom. Bučanje v zraku ni prenehalo, samo tišje je postajalo in se je vedno bolj oddaljevalo. Samo dim je postajal gostejši in je bil tem neznosnejši, ker ni bilo vetra, da bi ga razganjal. Marijandelj je molčala, samo ječala je prikrito in stiskala obraz k sinovim prsim. Dolge ure je Danijel že nosil svoje breme in roke so mu spet odrevenele. Moral je počivati in se je zato vsedel v sneg in položil mater na svoja kolena. – »Da bi me dohitel voznik,« si je zaželel. »A voznika ne bo od nikoder.

Nositi bom moral mater prav do doma vso noč in še dalj, če Bog ne preloži drugače ...«

Marijandelj je odprla oči in ga pogledala ljubeče kakor še nikoli. – »Danijel,« je govorila s prosečim glasom. »Odpusti mi, da sem ti napravila to sramoto. A sem te imela rada in sem se samo bala zate. Ker so ljudje

govorili tako in je Muzelj prerokoval ... O, hudo mi je bilo in sem verjela in ti napravila sramoto ...«

Zajokala je glasno, a Danijel ji je šinil z roko preko skelečega čela in je stisnil ustnice. – »Tiho, mati!« je rekel. »Čemu se razburjate? Saj mi niste storili hudega. Vsega je kriv samo Muzelj in njegov strupeni jezik. Vi pa bodite tiho, mati!«

»Pusti me v snegu!« je prosila Marijandelj. »Glava mi hoče razpočiti in ne morem nikamor. Pojdi sam naprej, da ubežiš božji kazni. Mene pa naj zadene, zaslužila sem jo.«

Potihoma je jokala, a Danijel je ni mogel potolažiti. Zato jo je pustil v miru in je čakal, da se mati izjoče. Gledal je po cesti, ki se je vila v širokih ridah proti mestu, ki ga je zakrival gost dim, kakor da ga je sram in noče pokazati nebu strahote, ki jo je poklical siloviti potres nad nesrečno mesto. A sredi dima je Danijel zapazil nekaj črnega, ki se je naglo pomikalo po cesti in se je vedno bolj bližalo.

»To so gotovo konji,« se je razveselil Danijel. Položil je mater na sneg in je stopil na cesto. Bili so res konji, ki so drveli na vso sapo po cesti in vlekli prazne sani. – »Zdivjali so,« si je rekel Danijel. »Sani so prazne in človeka ni na njih. Glej, celo živali so pobesnele od groze.« Konji so bili že blizu, vajeti so se vlekli za njimi in sani so švigale sem in tja po gladko izvoženi cesti. A Danijel ni prav nič pomišljal; skočil je konjem nasproti

in pograbil z vso močjo za uzdo. Konji so ga potegnili za seboj in ga vlekli precej časa po cesti. A Danijel ni izpustil vajeti in je na vso moč zadrževal konje, ki so se vedno bolj ustavljali in so se naposled resnično ustavili. Bili so vsi znojni in penasti in so se tresli po vsem telesu.

»Hvala Bogu, zdaj se bova pa peljala,« se je oddahnil Danijel. »Iz najhujše sile sva se rešila in pot domov je nama odprta na stežaj. Sam Bog ve, kaj je z voznikom? Počakam ga, morda pride takoj.«

Polagoma sta se konja popolnoma pomirila in se ni sta plašila, ko ju je Danijel pokrtil z odejo, ki jo je našel na saneh. Dvignil je mater in jo položil na seno, s katerim so bile nastlane sani. Marijandelj se še zmenila ni za to in je še vedno ječala, da je Danijel mislil, da se je nezavest spet polotila. In se je oziral po vozniku, a ga ni bilo od nikoder, dasi je preteklo pol ure, odkar ga je čakal.

»Konja sta pobegnili iz mesta,« si je dejal Danijel naposled. »Skoro gotovo so razvaline pokopale voznika kakor sto in sto drugih ljudi. In ga zdaj lahko čakam vse dni. Kar požinem – za voznika pa že zvem pozneje. Časa bom imel zadosti.«

In se je res vsedel v sani. Skrbno je mater pogrnil s toplo, volneno odejo in je pognal. Naglo sta bežala konja po gladki cesti proti strmim karavanškim goram. Zavila sta v visok klanec in sta prhala med črnimi šumami proti Strmecu, ki čepi visoko vrh gore. Danijel se je ozrl tu pa

tam na mater, ki je ležala udobno na saneh in je menda spala, ker se ni niti enkrat oglasila.

Na Strmcu je ustavil konja, da se nekoliko odpočijeta. Stopil je v nizko krčmo, da naroči za mater nekaj toplega. V krčmi je bilo le malo ljudi, ki pa so bili vsi zbegani. Ko jim je Danijel povedal, da prihaja naravnost iz Beljaka, so ga obsuli s samimi vprašanji. A Danijelu se je mudilo in naglo je pograbil lonček, ki ga je krčmarica napolnila z vročo juho, in je stopil k sanem. Marijandelj je sedela na senu in začudena gledala okrog sebe. – »Juhe sem vam prinesel, mati,« ji je rekel Danijel. »Da se malo ogrejete in vam odleže.«

Marijandelj je posrebala juho z vso slastjo. Še bolj se je vzravnala in vprašala: »Pa kje sva, Danijel? Tako čudno se mi zdi, da niti ne vem, kam sva pravzaprav prišla.«

»Na Strmcu sva,« je odvrnil Danijel. »Že sva na naši strani in sva ubežala grozi.«

Marijandelj ga je pogledala s solznimi očmi in dosti ni manjkalo pa bi bila zajokala na glas. – »Sinko, sinko,« je rekla. »Današnje poti ne pozabim nikoli. In tebe ne pozabim nikoli, o, nikoli ...«

In je omahnila na seno in se zavila v toplo odejo. Danijel se je pa naslonil na sani in gledal v deželo, ki se je razgrinjala tam doli. Nizko, nizko jo je pokrivala siva, težka koprena, a ta koprena ni bila megla, ampak dim, ki se je zagrizel naravnost v sneg. Pod tem dimom pa je ležalo sto in sto domov, ki so pokopali pod sabo svoje

gospodarje, njihove otroke in vnuke. A kar jih je ostalo, begajo zdaj med razvalinami in dimom in z groznim vpitjem kličejo svoje drage, ki jih ne bodo videli na tem svetu nikoli več.

Danijel je zrl z žalostnimi očmi po tej nesrečni pokrajini, ki je bil davi nanjo gledal z veseljem in s še večjim spoštovanjem. Gore tam zadaj so se dvignile iznad dima, sonce je bilo že davno zašlo in mrak je legal na doline. Danijelov pogled je obvisel na Dobraču, spenjajočem se onkraj prve doline v košato nebo. In se je začudil, da je kriknil na glas. Dobrač je bil preklan in z južnega pobočja je bil sneg izginil popolnoma. Skal ni bilo nikjer več, le zamazana zemlja je strmela hudobno med svet; od tam je še vedno prihajalo votlo bobnenje, kakor da se trese vsa gora in vali prst, kamenje in vse, kar hrani v sebi, naravnost v dolino, da jo popolnoma zasuje. Iz doline pa so vstajale zamazane megle in se dvigale in spet padale, kakor da uganja tam zloben čarovnik najhujše čarovnije.

»Dobrač se je podrl,« je spreletelo Danijela in lasje so se mu ježili. »Vso ziljansko dolino je zasul. Gorje, gorje nesrečnikom!«

Dolgo je stal tam in od groze so mu odrevenele noge, da se ni mogel ganiti z mesta, a kaj šele, da bi zlezal na sani. Večer se je nagibal vedno bolj, na jasnem nebu se je tik nad Ponco vžigala večernica. Strmški zvon je pozval k nočnemu pokoju, veter je zažvižgal s srepim

žvižgom v samoto karavanških gora. In noč je legla na zemljo, tako črna noč kakor že dolgo ne.

In tako se je leta 1348. končal v Korotanu nesrečni dan 25. januarja.

VI.

Muzelj je ždel v grelnici in je premišljal, kako bi si izmislil kaj velikega in pomembnega, da bi lahko ljudem tri dni prerokoval, ali pa mogoče še dalj, če bi prilika nanesla in če bi bilo treba. A Muzlju so se danes misli nekaj zapletale in zatikale, da mu niso prišle nikamor naprej. In je mislil in modroval sam pri sebi: »Ona reč z jastrebom in petelinom se mi je imenitno obnesla. Kakor nalašč je prifrčal jastreb, škoda, da ga še danes ni od nikoder. Lahko bi odnesel jarčico ali pa tisto, ki ima oskuben vrat in leže poleti najlepša jajca. Zaradi oskubljenke bi se dalo prerokovati marsikaj, na primer o suši in toči. A jastreba ni in moram molčati ko bi rad govoril, da bi mi ne bilo treba molčati ... Preteto je dandanes dolgčas na svetu.«

Prevrigel se je v grelnici na drugo stran in zagodrnjal glasno, da se ga je slišalo po vsej izbi. – »Potres je bil včeraj,« je govoril sam sebi. »Pošteno se je zamajalo in sem mislil, da se z grelnico vred pogreznem naravnost v ogenj. A kaj potres! Saj sem ga prerokoval zaradi jastreba

in petelina in mi nazadnje tudi ni prizadejal prav nič. Pa ni vredno, da govorim o njem. Kaj drugega se mi hoče, kaj večjega in lepšega. A se ne dogodi nobena stvarca na svetu in moja preroška slava pojde vrabcem žvižgat.«

Nevoljno se je pretegnil in zazdehal, da so mu drobne, prihuljene oči kar zlezle v jamice. A tedaj so se odprle duri in v izbo je skočila Pavlekova najmanjša kakor vihra. – »Stric, stric, ali spite v grelnici?«

»Molči, neumnica!« se je obregnil Muzelj. »Ne budi strica, ki je vreden, še bolj pa potreben zlatega miru.«

»Pa spite, stric!« je odvrnilo dekletce malomarno. »Hotela sem vam nekaj povedati. Rjava podlasica je bila prejle na vrtu. Oh, to bi vi spet lahko prerokovali in mi bi vam vse verjeli.«

Muzelj je že planil iz grelnice in zlezal s peči. Pograbil je dekletce z obema rokama in je velel: »Govori, Minca! Kaj je storila rjava podlasica? Govori! Nemara prav to, kar sem pričakoval in česar mi še manjka k največjemu prerokovanju. Govori, dušica – srček, govori!«

»Kako naj govorim, ko me pa tako stiskate?« je odgovorila Minca in se zvijala na vso moč, da bi se rešila iz trdih rok. »Pustite me! Še šlabankico mi raztrgate, pa bom imela.«

Muzelj jo je res izpustil, ker je hotel hitro zvedeti novico, ki jo je vedelo dekletce. A potrpeti je moral, preden je zvedel vse. Skoro bi rekel, da je bilo vse to nazadnje prav navadna reč. Podlasica se je splazila h kokošim,

pošteno jih je splašila, potem je pa smuknila v hlev, kjer se je preganjalo pet belih kuncev. In se ne ve, ali je bila res podlasica ali pa krvoločna kuna. Minca je vedela samo to, da je planila na samčka in mu pregriznila vrat. Par trenutkov je čepela na njem, potem je odšla počasi iz hleva, še malo je ponagajala kokošim in je izginila kar naenkrat z dvorišča.

Muzlju je žarel obraz, ko je poslušal to krvoločno zgodbo. Pograbil je Minco za roke in sta šla v hlev in sta videla mrtvega samčka, čigar kri je podlasici utešila navadno zimsko žejo. Muzelj se je neprestano praskal za desnim ušesom, momljal je nerazumljive besede in odšel zamišljen nazaj v izbo ter je zlezal nazaj v grelnico. – »Zgodilo se je spet nekaj,« si je govoril zadovoljno. »Zdaj pa pridejo ljudje in me dregnejo: prerokuj, Muzelj, zaradi samčka in podlasice prerokuj! Hoho, pa jim naprerokujem, da jim bo zadosti. In vse po resnici in le vse po resnici ...«

Gospodinja, Muzljeva svakinja, je stopila v izbo in je bila vsa prestrašena. – »Ali spiš?« je zaklicala. Toda Muzelj se je potuhnil, ker je mislil, da ga Katra načene napravljat drva, a to Muzlju ni nikdar prav nič dišalo. Zato je molčal in se delal, kakor da ga ni v grelnici.

»Muzelj, strašne reči ti moram povedati. Ali slišiš?« je nadaljevala Katra. »Oh, česa vsega mi ni Žnidarica prejle pripovedovala! V Beljaku je bila včeraj na božji poti. Pa je komaj ušla bridki smrti. Ali me slišiš, Muzelj?«

Muzelj je že prasn timer s peči in je sedel na klop. Ničesar ni rekel, ker je vedel, da mu svakinja že sama vse pove. In Katra ni bila tiho, ampak je pripovedovala, kar je zvedela od bolne Žnidarice, ki jo je Danijel ponoči pripeljal na saneh domov. Ves Beljak je razrušil potres, da so žalostno končali vsi ljudje; pol Dobrača se je podrlo in zasulo je gradove in vasi in odrezalo Zili pot, da se je razlila po dolini in je zdaj jezero povsod tam, kjer so živeli veseli ljudje. Strašno je bilo in nesrečna Žnidarica je še danes od prestane groze bolj mrtva nego živa.

Muzelj je kimal z glavo in kozavo lice se mu je svetilo v silni radosti. – »Ali mar nisem prerokoval vsega tega?« je rekel, ko je Katra za trenutek utihn timer. »Jastreb in petelin sta pomenila vse to in sta pomenila še nekaj več. A za zdaj še molčim, ker sta prišla vmes tudi podlasica in samček ... A kako se je reš timer Žnidarica in oni nepriprav, ki je grešno, da izpregovorim njegovo ime? Samo onadva sta ubež timer, a vse drugo v Beljaku je pogin timer? Samo onadva, praviš?«

»Samo onadva sta priš timer srečno iz cerkve,« je odvrn timer Katra. »Danijel je zbež timer prvi, a za njim je hitela tudi Žnidarica. Tako sta se reš timer, menda ju je o pravem času poklical iz cerkve sam angel varuh.«

»Sam angel varuh,« je pritrd timer Muzelj in ves obraz se mu je stisn timer v čudne gube. »Verjemite mi, Katra, da mogoče sam angel varuh ali pa kdo drugi, ki je malo drugačen kakor so angeli. Vemo mi preroki marsikaj, kar ne veste vi drugi spet.«

Muzelj se je spet obrnil in zlezal nazaj v grelnico. Še poslušal ni več Katre, ki je jadikovala še nekaj časa, a ko je videla, da je nihče ne posluša, je hotela oditi iz izbe, da poišče moža na skednju. A že na pragu jo je ustavil Muzelj in ji zaklical: »V hlev poglej! Samček je mrtev. Uščenila ga je prejle rjava podlasica. A to pomeni nekaj posebnega. Povem ti pa drevi vse. In bo spet nesreča.«

»Križani Bog!« je vzdihnila prestrašena Katra in odšla. Muzelj se je v grelnici vlegel na trebuh. Z rokami si je podprl glavo in zloben smeh mu je krožil okrog ustnic. Kimal je z glavo in modroval: »Angel varuh, Žnidarica in njen obsedeni nepridiprav. Glej, pa ga je res gnala k sv. Jakobu, da izženejo hudobca iz njega. A hudobec je pretkan in bo prej bežal, preden ga primeš za rep. Številka prva. Cerkev se poruši oni trenutek in tudi ves Beljak. Številka druga. In Dobrač se prav tisti čas podre. Pa kam bo zdaj jezdaril Martuljkov čarovnik svojega kozla? In kje bo čakala dobraška čarovnica na svojega ljubčka? Hehe, čudno. Številka tretja. K številki četrti pa morata priti na vsak način tudi naš rajniki samček in rjava podlasica. In bo številka pet, kolikor jih je pač treba za pošteno prerokovanje. Šivilja – prerokinja je rekla tako in nji pač ne bom ugovarjal. Številka pet imam in danes bo prerok Muzelj spet v svoji popolni časti.«

A ni se več dolgo obotavljal v grelnici, ker je vedel, da se bo kmalu zmračilo. A Muzelj je dobro vedel, da imajo

takole ob prvem mraku vraže in prerokovanje največjo moč. In je zavil naravnost k Citrarju, kjer je bilo največ deklet, a dekleta so se mu zdela izmed vseh ljudi najbolj lahkoverna. Hotela so že odložiti šivanje, ker je bila v izbi že tema, a pri medli svetlobi trske niso več videle vbadati.

Muzelj se je ponorčeval z njimi kakor navadno. A dekleta niso bila prav nič razpoložena za šale, ker so bila ves dan govorila samo o včerajšnjem potresu. Muzelj je takoj spoznal vse to in je videl, da teče voda prav na njegov mlin. Zadovoljno se je vsedel v kot za peč in je spregovoril: »Hudi časi, nesrečni časi. A so še dobri, če človek premisli, da pridejo za njimi še slabši, še hujši. In sem vse premislil in sem dejal takole: Šiba božja je potres in potres nas tepe zato, ker smo grešniki. In se moramo spokoriti še o pravem času. Tako mislimo mi, ki smo vsaj še nekaj dobri. A je dosti takih, ki niso niti najmanj dobri, ampak uganjajo čarovnije gospodu Bogu v nečast. In je sam hudobec, ki hodi med nami in uganja svoja huda dela po obsedencih. Čuvajte se prvih in čuvajte se drugih, dekleta!«

Muzljev glas je bil tako resen, da so molčala tudi ona dekleta, ki so se hotela iz njega norčevati. Muzelj se je ozrl po njih in vseč mu je bilo, da so njegove besede našle pravo mesto. Zato pa je nadaljeval s še bolj povzdignjenim glasom: »In sem spet premislil vse to in rečem: Podrla se je visoka gora Dobrač in jo je bilo sram, ker sta

uganjala Martuljkov čarovnik in ziljanska čaravnica na nji samopašnosti. Če temu ni bilo tako, sta jo pa podrla sama iz objestnosti. Podrla se je cerkev beljaškega sv. Jakoba, ker je stopil obsedenec v njo in je pobegnil, ko je zagledal svetnike v nji. Božja šiba je udarila zaradi njega vse mesto in lepo korotansko pokrajino. In je prišla danes podlasica in je izpila kri najlepšemu kuncu. Oj, dekleta, zato bi vam prerokoval še nekaj hujšega, a mera se še ni dopolnila.«

Muzelj je utihnil in je gledal srepro po dekletih, ki so se stisnila v strahu druga k drugi. A že so vstala in so se razbežala po vsej vasi. In ni minila ura, pa se je govorilo po vseh rutarških hišah o novem Muzljevem prerokovanju. Ljudje so presodili vse dogodke, ki so se tako čudno ujemali z Muzljevimi besedami, in so jim verjeli. Strah jih je postalo Žnidarjeve hiše in želeli so, da bi je ne bilo nikoli v vasi. Razločno so videli, da tam ni vse prav v redu in da stanuje v nji čudna moč, ki nikakor ne spada v pošteno vas in med poštene ljudi.

Muzelj je hodil od hiše do hiše in se dobrikal ženskam in jim je znal govoriti na srce in jih prepričevati. Zato ni našel nikjer gluhih ušes in pozno ponoči se je vračal proti domu. Šel je mimo Žnidarjeve hiše; skozi stransko okence je še sevala medla svetloba in Muzelj se je ustavil. Z roko je šinil po kozavem licu in se posmejal. – »Čakaj!« je rekel. »Le čakaj, ti ptiček! Muzlja si vpricho vseh potlačil v sneg in Muzelj ti dobro povrne. Kamor

te pa jaz potlačim, odtam pa ne vstaneš tako lahko. Če sem bil kdaj resnično prerok, sem bil zdajle, ko sem rekel tako lepe besede.«

Sklonil se je in pljunil s ceste naravnost na Žnidarjev prag ...

Marijandelj je ležala z obvezano glavo na ležišču v svoji mali čumnati. Danijel je stal kraj nje z lončkom gorkega mleka v roki. – »Pijte, mati,« je govoril. »Potem pa zaspite! Čez noč vam odleže popolnoma.«

»Odleže mi,« je odvrnila Marijandelj. »Sinko, ti si že velik in močan. Pa še vedno mislim, da si otrok. A se kmalu že oženiš. Bog ti daj vrlo ženo, lepo bo imela pri tebi.«

»Kaj govorite, mati?« se je zavzel Danijel. Marijandelj se je posmehnila. – »Nič hudega,« je odvrnila. »Samo to ti rečem, da si sinko, kakršnega nima nobena mati na svetu ... Lahko noč.«

Danijel je utrnil lojevko in odšel v izbo. Pogasil je tudi trsko v lévi, potem pa se je zleknil po klopi. Čutil je, da je kljub vsemu truden in zaspan kakor še ni bil nikoli.

VII.

Čez tri dni je Marijandelj že spet gospodinjala po svoji hiši. Še je imela glavo obvezano, a bolečine so bile že prešle in tudi omotica se je ni lotevala več. A Marijandelj ni bila več ona prožna in živahna ženica kakor prejšnje dni. Tiho je hodila po hiši, da so se njene stopinje komaj slišale; niti glasno ni govorila, kakor da se boji, da ne bi nekoga prebudila iz spanja. Obraz ji je bil še vedno rdeč in cvetoč, a vendar so se poznale na njem ozke gube in črtice, ki so se pričele viti po čelu in ob ustih. Danijelu je stregla s posebno ljubeznijo in kadar mu je pogledala v obraz, se je nehote streznila in oči so ji postale žalostne in so gledale proseče, kakor da prosijo odpuščanja.

Med svet ni šla Marijandelj prav nič. Samo enkrat je stopila do Citrarja, pa ji je bilo žal. Zakaj šivajoča dekleta so umolknila, ko so jo zagledala. Plaho so se ozirala nanjo, kakor da bi se je bala. Marijandelj se je začudila, a ni hotela izpraševati po vzroku. Stopila je v kuhinjo h gospodinji. A Citrarica se ji je odmikala in je bila prav redkobesedna. Videlo se ji je na obrazu, da ji sploh ni

všeč in da bi bilo najbolje, če je ni nikoli več blizu. Marijandelj je odšla in je zaman premišljala, kaj naj pomeni to čudno obnašanje prav onih, ki so jo prej radi videli.

No, Marijandelj se ni menila dosti za to. Zaprla se je v svoj dom in je delala tiho od jutra do večera. Danijel se je pa skrtil v gozd in je vozil na saneh drva v dolino. To delo mu je pomagalo, da ni več premišljeval o onih groznih urah, ki jih je preživel z materjo v Korotanu. Zvečer, ko je stal na višini in ga je sonce ogrevalo, je mislil na leseno domovanje onkraj jelove šume. V duhu je videl, kako se razsipajo sončni žarki okrog samotnega doma, a sredi teh žarkov je razločno videl mladenko, ki je stala ob vratih in se ji je čisto zlato vsipalo okrog smejočega se lica.

»Nana,« je vzdihnil Danijel in v srcu mu je vstalo spet staro hrepenenje, ki ga je siloma gnalo do Košutnikovega domovanja. Spomnil se je, da ga je zadnjič Košutnik povabil na svoj dom. Dva dni se je zdržal, a tretji dan se je napotil naravnost po gazi skozi jelov gozd.

Pes je silno zalajal za ograjo, ko je potrkal na duri. Odprl mu je sam Košutnik, ki je v početku godrnjal, ko je zagledal obiskovalca, a je postal prijazen, še preden sta prišla do hiše. – »Rekel sem ti, da se pridi gret, če te bo zeblo,« je dejal. »In si prišel, pa te ne poženem.«

»Čemu bi me preganjali?« je vprašal Danijel prousto. »Nič hudega vam nisem storil; zakaj bi me torej podili?«

»Ljudi ne maram, sit sem jih,« je odvrnil Košutnik in je umolknil. Stopila sta v veliko izbo, ki je bila prijetno topla in udobno opremljena. Košutnik je velel Danijelu, naj se vsede, in je postavil predenj zelenkasto čutaro. – »Pij!« mu je velel. »A ne boj se! Pijača ni nevarna, hruškin sok je, kakršnega delajo Ziljani.«

Danijel je moral ubogati. Sedel je za mizo in čakal, da prične Košutnik sam od sebe govoriti. A ker tega ni dočakal, je pričel sam. Pripovedoval je o korotanskem potresu in se je vendarle nekam zmedel, ko je stopila Nana v sobo. Vse je povedal in ni zamolčal niti tega, da ga je celo mati smatrala za obsedenca in ga radi tega vodila na božjo pot.

Nana se je zganila in rdeče lice ji je pobledelo. A Košutnik je udaril z roko po mizi. – »Ljudje, saj pravim, ljudje,« je rekel. »Povsod so enaki in zato jih ne morem videti. Pa kdo jim je natvezel vse to?«

»Prerok Muzelj, saj ga poznate?« je odvrnil Danijel. »Hodil je okrog ljudi in jim pravil, da me je obsedel sam bognasvaruj. Obsedel menda zato, ker Muzlju nisem povšeči in sem ga prekotalil vpričo ljudi v sneg, da se mu prevroča glava nekoliko shladi.«

»No, glejte,« se je posmejal Košutnik. »Lep prerok ti je to. In ljudje so nori, ker verjamejo takemu preroku. Poznam jaz tega preroka. Dobrih pet sem mu jih že prižvižgal z leskovko po zadnji plati, ko sem ga lansko poletje srečal tu v šumi. Nepridiprav mi je iz zadrge

ukradel najlepšega lisjaka. Zasačil sem ga in mi je priznal, da to ni bil prvi lisjak, ki ga je odnesel v dolino. Samo pet, a tistih pet se mu bo dobro poznalo do konca življenja.«

»Saj se jih pa tudi spominja,« je rekel Danijel. »Tudi vas ima v lepem spominu. Zato pa čenča o vas in prerokuje strašne reči. Veste, da ste čarovnik in jašete vsak dan na divjem kozlu in frčite z njim na Dobrač k ljubici-čarovnici. Še pred nekaj dnevi vas je kazal ljudem. Tudi jaz sem videl tisto stvar, a je bil le orel, ki je letel na srjanske gore.«

Košutnik se je zakrohotal na ves glas. – »In ljudje mu verjamejo?« je vprašal.

»Seveda, pa še kako!« je odvrnil Danijel. »Že od nekdaj se pripoveduje tod okrog povest o čarovniku, ki stanuje kraj jezera za Akom. Že stari ljudje so ga videli in pripovedovali o njem. Čuden je bil ta čarovnik in služil mu je divji kozel, ki je znal letati po zraku. Čarovnik je imel ljubico tam nekje na Dobraču in jo je obiskoval vsak dan. Da je prišel hitreje tja, je sedel na svojega kozla, ki ga je bliskoma po zraku prenesel čez gore. To staro pripovedko je Muzelj zdaj izrabil v svoje namene in ščuva ljudi proti vam in pravi, da ste vi oni čarovnik.«

Košutnik je pričel hoditi po izbi gor in dol. Mrmrjal je nerazumljive besede in videlo se mu je, da je razjarjen. A kmalu je sedel spet za mizo in rekel: »Tega preroka pa še moram enkrat obiskati na domu. In mu pokažem s palico, kako znam čarati in jahati na divjem kozlu.«

Pa je postal zlovoljen in ni govoril več. Danijel se je kesal, da mu je bil povedal vse to, ker je vedel, da mora zdaj oditi. Vstal je in voščil dober dan. A Košutnik se še zmenil ni zanj in mu ni odgovoril. Nana je stopila za Danijelom prav do vrat in mu rekla: »Ne zameri, oče je pač tak. Dosti hudega so mu ljudje že prizadejali, zato jih pa sovraži. A ti si mu všeč in te ima rad.«

»Žal mi je, da sem ga spravil v slabo voljo,« je odvrnil Danijel. »Tako rad bi ostal še nekaj časa pri vas. Veš, izmislil sem si lepo povest o sončnih žarkih, ki se vsipajo okrog nežne glavice. Pa sem videl, da to ni izmišljena povest, ampak resnica. Vidim jo zdajle in bi jo rad dolgo gledal.« Mladenka mu je pogledala naravnost v oči in se je zmedla. – »Beži, beži!« je rekla in zbežala v vežo.

Danijel je stopil na gaz in je šel veselo preko goličave. Čudno lahko mu je bilo pri srcu kakor še nikoli v življenju. Zažvižgal je veselo pesem in ko je stopil med hoje, je zavriskal, da je jekalo po vsem prostranem gorskem svetu ...

»Glej ga no obsedenca!« se je posmejal v grmičju kraj goličave Muzelj, ki se je bil potuhnil v goščavo, ko je opazil, da se nekdo bliža sem od Košutnikovega domovanja. Priplazil se je bil gori v šumo, da vidi, če je Košutnik doma ali pa v gozdu. Doli nekje je imel nastavljeno skrito zadrgo, pa bi bil rad vedel, če je pred Košutnikom varen in če lahko v miru odere lisico, ki se je bila tako lepo ujela v zadrgo. Lisičja koža je bila draga

in Muzelj bi prišel na lahek način do kopice božjakov. A bal se je Košutnika in njegovih pet gorkih, od zadnjič ga je še vedno neprijetno žgalo. Ko je spoznal Danijela, ki je prihajal naravnost iz Košutnikovega doma, je vedel takoj, da bo danes varen in se mu ni treba bati Košutnika ves dan.

»In še celo vriska!« se je muzal porogljivo. »Če fant vriska po samotah, človek že ve, koliko je ura odbila. Dekletce prepeva tam za ograjo, no, reči moram, da je kakor ona roža, ki se razcvete meseca rožnika na Pavlekovem vrtu. Reči moram, pa če je tudi Košutnikova ... No, no – čarovnik in obsedenec. Jastreb in petelin. Kunec in podlasica. Za zadnja dva še nisem našel primere in še nisem prav nič prerokoval. A prerokoval bom še danes, če srečno oderem lisico, ki me čaka v zadrugi tam doli.«

Prikrito se je zasmel in je oprezoval še nekaj časa okrog sebe. Potem se je zaprašil kar med snegom po jelovem gozdu. Daleč doli šele je zavil na izvoženo pot in je tekel na vso sapo in se je ustavil šele, ko je bil skoro že v dolini. Zavil je na desno in se je plazil med grmovjem, kjer je bil nastavil zadrgo. Lisica je ležala mrtva na tleh, poginila je bila ponoči in z veliko spretnostjo jo je Muzelj odrl. Pokopal jo je v sneg in je jadrno odhitel s kožo naprej. Prerival se je med grmovjem in je obstal šele, ko je zagledal pred sabo polje. Urno je nabrskal na kožo snega, potem pa je stopil na pot in je šel počasi, počasi proti vasi.

»Božjaki mi ne uidejo,« je govoril zadovoljno in si mel roke. »Ko se znoči, se vrnem in jutri bo prekrasni kožuh že v pravih rokah. Pet božjakov več mi mora Martin odšteti, zadnjič mi je dal dva premalo. Ta reč je zdaj popolnoma v redu. In zdaj sem spet prerok Muzelj. Po glavi mi šumi primera med našim samčkom in podlasico. Ni zlomek, da je najdem, še preden ležem v grelnico ...«

Glavo je stisnil med ramena, grbasti hrbet se mu je skrivil še bolj in kozavi obraz se mu je zgrbančil v odurne gube. In je mrmral neprestano, ko je stopal preko polja. Prišel je domov in se je takoj splazil v grelnico. Gospodinja je predla, gospodar se je ukvarjal z živino, a otroci so se preganjali zunaj nekje na cesti. Tišina se je razpredala po izbi in to tišino je motilo samo prijetno brnenje kolovrata.

Muzelj je molčal dolgo časa in gospodinja se je zdelo, da spi kakor po navadi. A Muzelj ni spal, zakaj hipoma se je oglasil s peči: »Postoj, Katra, in ne moti mojih misli s svojim brnenjem! Vprašam te, kaj porečeš, da je siromašnega samčka ugonobila podlasica? Ali si bila v hlevu?«

»Seveda sem ga videla,« je odvrnila Katra. »Sosedovemu psu sem ga vrgla in ga je pojedel z veliko slastjo. Kaj hočeš? Drugega si moramo preskrbeti.« »Kajpak, ti misliš samo na to,« je nadaljeval Muzelj. »Pa še pomisliš ne, da je čudna stvar, če podlasica zadavi kunca. In da

vse to nekaj pomeni! Pa vem jaz, ki znam bolj misliti in preudariti nego vsi drugi. In ti povem: potres so prestali v Korotanu, pa ga bomo morali tudi mi. Nekajkrat se je že zasukalo pri nas, a pravega še ni bilo. Pravi šele pride. Rekel sem že, da je tisti Žnidarjev obseden, in še danes trdim. In Košutnik je z njim v zvezi in tista Košutnikova mlada, ki ima lase kot čarodejna mreža. Žnidarjev se je zapletel v to mrežo, ker ga je premotil oni hudobec, ki ga je bil obsedel. Zdaj pa vidiš, kako je zvezano vse to, in zdaj lahko veš, kakšni časi se nam bližajo.«

»Tiho, Muzelj!« ga je prosila lahkoverna Katra plaho. »Spet si začel prerokovati in nam bo hudo.«

»Prerokujem, ker moram!« je odvrnil Muzelj neizprosno. »Kaj morem za to, če se pa vežejo zle moči, da nas popolnoma ugonobe? Vprašaj Žnidarjevega, čemu sedi pri Košutniku in kaj pleteta med sabo? Vprašaj ga, kaj je delal danes pri njem? Ne vem, če ti bo povedal, a toliko vem, da sta si hudobec in čarovnik v vseh povestih kakor brat in brat. Ko pride nesreča nad vas, pa jadikujete: Muzelj nam je vse to prerokoval. Zakaj ga nismo poslušali? – Glej, Katra, če malo premisliš – tako je primera zaradi samčka in podlasice in tako je moje pošteno prerokovanje.«

»Ježeš, ti nas reši križev!« je zdihovala Katra in delo ji nikakor ni hotelo iti izpod rok. Kolovrat je potisnila v kot in odšla naglo k sosedovim. Tam pa je razlagala Muzljevo najnovejšo prerokovanje in povedala novico,

da se imata Danijel in Košutnikovo zlatolaso dekle rada, pa da se oženita in pride nesreča na vso vas. Vse to je šlo od hiše do hiše in proti večeru so švigale radovedne in praznoverne ženske k Pavlekovemu domovanju, da slišijo Muzlja na lastna ušesa. Muzelj je molčal in godrnjal v grelnici in ni spregovoril besedice kljub temu, da so ga prosili od vseh strani. Ko pa je videl, da je izba res skoro že polna, je sedel na pečno polico in pričel govoriti: »Nisem vas klical, sami ste prišli. Kaj vam hočem prerokovati? Sami vidite vse kakor na dlani. Povedal sem vam vse in tudi zaradi samčka in podlasice ste si na čistem. Čas je, da sami primete vse v roke in napravite tako, da ne bo nesreče. Kdo je kliče nad vas, veste, in lahko vam bo to delo. A še o pravem času, zakaj povem vam, nesreča je tu. Glejte ...«

A Muzelj je umolknil in se je oprijel krčevito peči. Kajti peč se je zazibala, kakor da jo je ogenj dvignil. A stresla se je tudi hiša v lahkem sunku in omara tam v kotu je zaropotala in zaječala. Ženske so zavriskale v silnem strahu in tiščale proti durim. – »Potres, potres!« so zavreščale. »Rešimo se, da nas ne zasuje!«

»Potres!« je zarjul Muzelj in skočil s peči. »Prerokoval sem ga prejle, zdaj ga pa imate.«

Suval je ženske in jih tiščal skozi vežne duri in je bil med prvimi pod milim nebom. Iz vseh hiš so vreli ljudje na cesto in se zbirali v gruče. Muzljeve besede so šle od ust do ust in vse je pričakovalo, da se zdajci

zamaje zemlja in se stresejo gore ter se porušijo na vso vas. Ženske so jadikovale, otroci so jokali na ves glas, moški so pa gledali na Martuljkove gore in računali, koliko časa pač rabijo gore, da dosežejo dolino. Sonce je bilo izginilo nekam za Črni vrh, od vzhoda pa so se bližali črni oblaki, katerih obronki so bili zlato obrobljeni. Groza je legla nad vso dolino in vse je čakalo, da bo v prihodnjem trenutku konec vsemu – zemlji in ljudem.

Oni hip se je pokazala visoko v zraku črna pika, ki je rastla tem bolj, čim bolj se je bližala vasi. Jadrno je hitela preko doline, kakor da se ji mudi, silno mudi. Že je bila tik nad vasjo, ko so jo ljudje zagledali.

»Košutnik, Košutnik!« je zavpilo deset glasov. In Muzelj je zavreščal, da se ga je slišalo doli po vasi: »Košutnik beži pred nesrečo, ki jo je poklical nad nas. Lahko njemu, ker beži po zraku. A kam naj zbežimo mi? Košutnik beži ... Košutnik beži ... Bežimo še mi!«

Ljudje so slepo zdrveli po cesti, a so se kmalu ustavili, ker niso vedeli, kam bi bežali. Črna reč je že izginila nad srjanskimi gorami, oblaki so se že približali in se razgrnili nad vasjo, a ljudi se je pollaščalo vedno večje razburjenje ... »Ubijmo ga, ubijmo ga, ki nam zanalašč dela to nesrečo,« je vzkliknila suha ženska sredi gneče. »Slabe ženske smo, a kje ste vi, možje? Ubijte ga, če ne, ga ubijemo me ženske.«

»Ubijmo ga!« so zavreščale ženske. A Muzelj se je posmejal in zavpil: »Ubijte ga, če ga morete! O pravem času vam je pokazal pete.«

»Če preživimo to noč, ga ubijemo,« so trdovratno govorile ženske. »Saj vemo, kje ga naj poiščemo.«

Tudi moških se je polastilo razburjenje. Krčili so pesti in grozili z njimi proti Martuljku, ki se je zavijal v tihi večerni mrak.

A potresni sunek se tisti večer ni ponovil. Počasi so se vračali ljudje domov, a redke so bile tisto noč oči, ki so se zaprle v brezskrbno spanje ...

VIII.

Dva velika, črna križa sta gledala drugo jutro z zida Žnidarjeve hiše na ljudi, ki so hodili mimo po cesti. Nekdo jih je načrtal tja s črnim ogljem ponoči in naskrivaj. Ljudje so ugibali, kdo je bil tisti človek, ki se je ponoči prikradel do hiše. A nihče ni mogel uganiti. Nazadnje se je pričelo celo šepetati, da križa nista prišla po naravnem potu na zid in morata nekaj pomeniti. Ljudje so bili še od sinoči razburjeni in se še niso pomirili zaradi ponovnega potresnega sunka. Ženske so na vso moč podpihovale može, naj že vendar nastopijo, da bo prav in da bo mir. A pred vsem se je zagnalo ljudsko ogorčenje proti Košutniku, ki zaradi svoje strogosti in natančnosti ni bil prav nič priljubljen. Saj je bil že toliko vaščanov prijavil zaradi kraje drv in divjačine grajski gospodi, a grajska gospoda je znala kaznovati, kadar se ji je nudila prilika. Obenem pa so bili ljudje trdno prepričani, da Košutnik resnično uganja skrivne čarovnije, ker ga ni bilo nikoli na vas in je sameval v črni samoti z mlado deklino, ki najbrž ni bila njegova hči, ampak vse

kaj drugega. Lahko je bilo preroku Muzlju, da je našuntal ljudi proti Košutniku, lahko zaradi nesreče, ki je s potresom zadela sosedne kraje in ki v kratkem zadene po Muzljevem prepričanju tudi nje same. Sovraštvo do Košutnika je izbruhnilo zdaj popolnoma po vsej vasi. A to sovraštvo se je obrnilo zdaj tudi proti Žnidarjevima dvema; saj se je na glas govorilo po vasi, da sta Košutniku največja prijatelja in da se Danijel ženi pri deklini s čarodejnimi lasmi.

Črna križa na Žnidarjevi hiši sta razburila vaščane še prej. Dobro so vedeli, da ju nihče izmed njih ni narisal na zid. In prav radi tega se je zdelo vsem to nekaj čudnega, kar ni v zvezi s človeško roko. Križali so se tedaj in strmeli na nesrečna križa in se strahoma pomenkovali. In so bili prepričani, da jim more vse to raztolmačiti samo Muzelj, ki je vedel za vsako stvar pravo besedo.

A Muzelj se je zvijal in ni hotel povedati ničesar. – »Saj sem vam že povedal vse,« je govoril. »Znamenja se le izpolnjujejo in vse ostane pri tem, kar sem vam sinoči razodel. Ponoči nam je potres sicer prizanesel. A Bog ve, kaj bo drevi?«

Danijel je stopil iz hiše, ker je bil radoveden, čemu se zbirajo ljudje na cesti. Toda komaj se je prikazal na pragu, so se ljudje razbežali na vse strani. In je zagledal črna križa in je prebledel od srda in sramote. Vedel je, da je nekdo iz hudobije naslikal ponoči ta dva križa in ga je hotel s tem zaznamenovati pred vso vasjo. Naglo

je stopil v hišo po korec vode in je zmil ves zid. Še je bil zunaj, ko je šel mimo popoten človek, star in siromašen. Postal je pri Danijelu in mu rekel: »Žnidarjev si, sem slišal. Tam doli sem prenočeval pri Zimovih. Slaba noč zaradi potresa. A tudi zate slabo, Žnidar. Slišal sem vse, kar govore o tebi. Slabo zate, Žnidar. Čemu se mešaš s čarovniki, čeprav niso čarovniki? Ljudje te ubijejo nekoč, kot bodo ubili danes ali jutri vašega Košutnika. Čudne reči prerokuje Muzelj. Če se še enkrat zamaje zemlja, bo po tebi in Košutniku. Na tvojem mestu bi pobral vse svoje reči in odšel. Svet je velik. Žal mi je tebe, Žnidar. Pa brez zamere.«

In je odšel in Danijel je zdaj vedel, kdo mu je naslikal črne križe na hišo. Pesti je skrčil in škrtnil z zobmi v silnem gnevu. – »In če ga moram streti, ga starem danes,« je rekel in odšel ves razjarjen v hišo. Tam pa je povedal materi o sramoti, ki jima jo je Muzelj napravil. Marijandelj je bila sicer preplašena, a je vendar premagala ves strah. – »Kaj nama hočejo pravzaprav?« je dejala. »Saj jim nisva storila še nič žalega. Muzljevo delo je vse to in Muzelj je kriv, da sem napravila tebi tako sramoto. A Muzlja bo Bog že kaznoval pošteno, ker se norčuje iz njegovih svetih stvari.«

Danijelu ni bilo obstanka doma. Zato je odšel v gozd in se je namenil naravnost do Košutnika, da mu potoži svojo žalost in jezo. Našel ga je doma in Košutnik ni bil prav nič zlovoljen, ko ga je zagledal. Danijel mu je

povedal vse o črnih križih in o gonji, ki so jo pričeli ljudje proti njemu, ker ga smatrajo za obsedenca. Košutnik ga je poslušal in mu rekel, ko je končal: »Navadna zgodba, dragi pobič. Konec te zgodbe bo pa, da boš moral pobrati šivanke in niti ter oditi. Rad ali nerad. Ljudje so taki in če se obrnejo enkrat proti tebi, se jih ne ubraniš, pa se zveži s komursibodi. In jim tudi ne moreš dopovedati, da si res bel, če so te enkrat proglasili za zamorca.«

»Ne umaknem se jim,« je odvrnil Danijel. »Naj me ubijejo! Zaradi enega prismojenega Muzlja se jim ne umaknem nikoli.«

»Poslušaj me, ljubi pobič,« ga je prekinil Košutnik. »Moja preteklost nikomur nič mari! A povem ti nekaj iz nje, kar še nisem pravil nikomur. Bil sem lovski paznik v ziljanskih gorah. Dolgo let. In sem imel ženo in hčerko in sem lepo živel. Ljudem sem bil dober in sem zamižal, če so kradli po gozdu. Predober sem bil in so mi plačali. Opravljali so me, da strah, a jaz sem se smejal. A ko so mi pričeli nemarno opravljati celó ženo, sem vzrožil. Na prste sem jim stopil in gorje, če sem zalotil koga pri tatvini! Kaznovani so bili vsevprek in so mi pričeli streči po življenju. Vedel sem, da pride danes ali jutri do prelivanja krvi – ali bo tekla moja ali njihova. Žena mi je umrla tedaj in sem bil naveličan vsega – boja in življenja med takimi ljudmi. In sem se rajši umaknil sem gor in opravljam isto službo. A vidim, da so ljudje tod še hujši – tam so me smatrali vsaj za človeka, tu pa sem

jim celo čarovnik, pa naj sem pobožen samotar, ki živim samo Bogu in sebi.«

»In se kljub temu nočete umakniti?« je dejal Danijel. »Meni pa svetujete, naj se umaknem?«

»Mlad si še, pobič, vse življenje je še pred tabo,« je odvrnil Košutnik. »Jaz pa sem že star in bi rad v miru preživel zadnje dni življenja.«

Dolgo sta molčala in ugibala sama pri sebi, kaj bi storila. Pila sta hrušavec, ki ga je bil postavil Košutnik na mizo. Nana je sedela tam pri oknu in neutrudno vrtela kolovrat. Sončni žarki so se vsipali skozi okno in če se je mladenka sklonila nekoliko v stran, so se vsuli razigrano na njene lase, da so zažareli kakor bi se razlivalo živo zlato okrog njene glave. Danijel je strmel, mehko mu je bilo pri srcu, a je bila vendar noč v njem in ona noč se je večala, čimdalj je gledal na mladenko, in je ponavljal sam pri sebi: »Ne vdam se jim ... za ves svet se jim ne vdam. Tudi ostanem in če me hočejo resnično ubiti ...«

Zunaj je pričel pes lajati na ves glas, ker ga je kdove kaj vznemirjalo. Košutnik je stopil ven, da pogleda, kaj je pravzaprav vzrok pasjemu lajanju. Danijel in Nana sta ostala sama. Mladenka je sklonila glavo, da pogleda po kolovratu, ker ji je pričelo nekaj nagajati.

»Nana,« je spregovoril tedaj Danijel. »Ali si slišala? Tvoj oče je rekel, naj grem v svet. Kaj pa ti praviš, Nana?«

Mladenka je dvignila glavo in spet so jo obsuli sončni žarki. Pogledala ga je, a ni črhnila besedice.

»Nana, ne grem v svet,« je nadaljeval Danijel. »Tam bi ne videl sončnih žarkov okrog mehke glavice. Še povesti o njih bi ne slišal. In bi mi bilo hudo, da bi umrl. Ne grem odtod, Nana, pa me naj ubijejo!«

»Tiho!« ga je zaprosila Nana in solze so ji privrele iz oči. »Saj ne bo hudega, Danijel, vse bo še dobro za nas ...«

A umolknila je in je pričela popravljati po kolovratu, zakaj oče je prišel nazaj in se vsedel za mizo. Pričel je pripovedovati o korotanskemu potresu in o nesrečni ziljanski dolini, ki jo je popolnoma preplavila voda, ki ni mogla preko ruševin, ki so se zvalile z Dobrače v dolino. Včeraj popoldne je bil na gradu in je zvedel vse podrobnosti. Danijel ga je poslušal le na pol, ker so mu oči vedno uhajale do mladenke.

Nazadnje se mu je zazdelo, da se že predolgo mudi. Zato je vstal in se poslovil. – »Težke dneve boš zdaj preživljal doli v vasi,« mu je rekel Košutnik. »Če bo sila, le pridi k meni. V sili najdeš pri nas vedno zavetje.«

Danijel je odšel, toda tam ob ograji se je ustavil in pogledal nazaj. Pri oknu je zagledal Nanino glavo, vso obsuto od sonca. In tedaj so ga minile hipoma vse skrbi in vsa žalost zaradi ravnanja nesrečnih ljudi tam doli. Z madro je zamahnil v pozdrav in je stopal vesel in boder proti dolini.

Toda ko je hotel stopiti v izbo, je obstal na pragu. Zakaj zagledal je mater tam v kotu, na mizo je bila

naslonila glavo in je ihtela, da bi se je kamen usmilil. – »Kaj se je zgodilo?« je vprašal Danijel. »Mati, za božjo voljo, čemu se jočete?«

Marijandelj je dvignila rdeči, objokani obraz. – »Zasramovali so me, pljuvali so pred mano in so me hoteli še tepsti,« je govorila s pretrganim glasom.

»Kdo, mati, kdo?« je vprašal Danijel z groznim glasom.

»Pri Pavleku sem bila,« je odgovarjala Marijandelj. »Mrharja sem hotela ozmerjati, zakaj nam dela sramoto. Saj veš, onega lažnivega preroka Muzlja. A komaj sem stopila v hišo, so me napadli. Katra me je podila ven, a Muzelj je zarjul name in pljuval pred mene. Roko je dvignil in udaril bi me bil, da me ni Katra potisnila iz hiše. In na cesti so vpili name in me zasramovali ... Sramota, sinko, joj, kakšna sramota!«

In je jokala spet, da se ji je krčevito treslo vse telo. Danijel je skrčil pesti, a ni rekel besede. Potihoma, da mati še opazila ni, je odšel iz izbe. Stopil je naravnost na cesto in odhitel na vas. Par ljudi ga je srečalo in se mu izognilo brez besede. A Danijel se še zmenil ni zanje, ampak je hitel naravnost proti Pavlekovi domačiji. Skoro se je že mračilo in Danijel je vedel, da bodo Pavlekovi gotovo doma.

Stopil je v izbo, kjer je bila že tema. Ustavil se je za nekaj trenutkov, da se mu oči privadijo. Nikogar ni videl v izbi in mu je bilo neprijetno. A tedaj je zaslišal zamolklo smrčanje, ki je prihajalo s peči, in se je ozrl tja gor.

In je videl Muzlja, ki je ležal zleknjen po grelnici. Danijel se ni prav nič pomišljal. Pograbil ga je za noge in ga potegnil s peči.

Muzelj je zazijal in je v prvem trenutku mislil, da se kdo domačih z njim norčuje. – »Ti šment, ti kosobrin!« je zarobantil in se postavil na noge. A že ga je nekdo stisnil za rame tako silovito, da je mislil, da so ga popadle klešče. Obenem se je pa spomnil, da so nemara razbojniki vdrli v hišo in ga zdajle ubijejo. – »Pomagajte!« je zarjul, da se je vsa hiša stresla. »Razbojniki! Tatovi! Pomagajte!«

Danijel ga je prevrgel na tla, ker ni mogel več zadrževati svoje srditosti. Z nogo mu je stopil na hropeče prsi in zavpil nad njim: »Jaz sem, jaz. Tiho bodi in ne rjovi! Kakor črva te strem z nogami, če ne greš takoj na vas in ne prekličješ svojih nemarnih laži. Ali boš, ali ne boš?« »Na pomoč! Razbojniki! Obsedenci!« je tulil Muzelj, da se ga je slišalo daleč po vasi. Zvijal se je na vse pretege in se je srečno izmuznil. Planil je na noge in skočil k durim, da pobegne. A že ga je držal Danijel za vrat in ga potegnil nazaj v izbo.

»Na pomoč!« je zarjul Muzelj še enkrat. Duri so se odprle na stežaj in v izbo so pričeli vreti ljudje. Tri ali štiri trske so zagorele, v izbi je postalo svetlo in vse polno je bilo v nji ljudi, ki so začudeni gledali na Muzlja in Danijela, ki je še vedno stiskal preroka za vrat. »Na pomoč!« je grgal Muzelj. »Obsedenec me hoče zadaviti

...« Pet ali šest ljudi se je vrglo na Danijela in ga odtrgalo od Muzlja. Porinili so ga v stran in mu zastavili pot. Toda Danijel je samo z rokami zamahnil in umaknili so se mu in se ga niso upali prijeti. Stopil je naprej in se bližal vratom, da odide, ker je videl, da zdaj ne more več obračunati z Muzljem. A ta je že prišel do sape in je pričel vpiti: »Ubijte obsedenca! Ubijte ga!«

Šest rok se je že iztegnilo, da ga pograbiijo. A Danijel je že stopil čez prag in zaloputnil duri za sabo. Izba se je potresla prvič, a čez nekaj hipov drugič in tretjič, a zdaj tako silno, da se je zamajala omara v kotu in je z nje padla težka lončena posoda na tla in se razbila.

»Potres, potres!« so zajavkale ženske in moški so prebledeli. Za hip so obstali kakor prikovani. A že se je oglasil Muzelj s skovikajočim glasom: »Ali ga slišite? Spet je tu ... Rekel sem vam, da ubijte obsedenca. Pa ga niste. Zdaj pa vas ubije on s svojim čarovnikom ... Potres, potres! Nocoj se pa prične zares in nocoj bo po vas in vaših otrokih ... Zakaj ga niste ubili?«

»Ubijte ga, ubijte!« so vreščale preplašene ženske divje. »Še je čas – ubijte ga!«

»Pa ga ubijmo, ker že mora biti tako!« se je odzval sem iz kota moški glas. Kakor bi trenil, se je izpraznila izba, ljudje so drli na cesto, kjer so se jim pridružili drugi vaščani, ki jih je bil potresni sunek pregnal na prosto. In vsa ta tolpa se je divje valila proti Žnidarjevi hiši, obstala pred njo in za trenutek ni vedela, kaj bi storila.

»Ubijmo ga!« so tulile ženske. »Ker drugače nas ugonobi potres in gore nas zasujejo ...«

Prerinile so se do duri, a so bile od znotraj trdno zapahnjene. »Sekire sem, da razbijemo vrata!« so vreščale ženske. In že je držala ena sekiro v roki in pričela razbijati z njo po durih.

Marijandelj je stala vsa plaha sredi izbe. Poslušala je vpitje in razbijanje in ni razumela, kaj naj vse to pomeni. Danijel je pa v naglici pobral vse najnujnejše stvari in jih zavezal v velik sveženj. Ogrnil je mater z dolgo, volneno ruto in ji rekel mirno, kakor da ni nič hudega: »Pojdiva, mati! Pobegniti morava, ker naju drugače razbesneli ljudje ubijejo. Svet je velik, mati. Pojdiva!«

Marijandelj je vzdihnila bridko, a ni rekla besedice. Samo z blagoslovljeno vodo je pokropila sebe in sina in je šla molče za Danijelom. Stopila sta v kuhinjo in sta tam obstala za trenutek in poslušala. Razbijanje po durih je postalo silnejše, vsak hip so se morale duri vdati in vpitje je naraščalo vedno bolj. Danijel je odprl kuhinjske duri in potegnil mater za seboj. Nihče ju ni zapazil, ko sta smuknila skozi ograjeni vrt na polje. Noč je bila črna in samo redke zvezde so svetile na visokem nebu.

»Ne bojte se, mati – pojdiva!« je dejal Danijel in jo prijel za roko. In sta hitela preko polja po trdem, zmrzlem snegu proti šumam, ki so črno strmele v noč. – »Kam greva?« je vprašala Marijandelj, ki se je tresla po vsem životu.

»K dobrim ljudem greva,« je odvrnil Danijel. »Še so dobri ljudje na svetu. Ne bojte se, mati!«

Dospela sta do gozda in sta zavila po poti navzgor. Oči so se jima privadile temi in videla sta razločno vsaj toliko, da sta mogla brez zadržka naprej. Krik doli na vasi je potihnil za nekaj trenutkov, a ko sta prišla na prvo višino, sta pogledala dol po dolini. In sta videla svetlobo, ki se je naglo pomikala čez polje proti gozdovom in Danijel se je prestrašil nocoj prvikrat.

»Za nama gredo,« je pomislil. »Ker so našli hišo prazno, so vedeli, da sva pobegnila. In gredo zdaj s plamenicami za nama, ker so naju vendarle zasledili ... Pojdiva, mati. Nič se vam ne zgodi – ne bojte se!«

Še trdneje jo je prijel za roko in jo je vodil skozi divjo gorsko samoto, kakor da je mati njegov otrok, a ne on njen sin ...

IX.

Debela lojevka je gorela na lesenem svečniku sredi mize in motno razsvetljevala vso izbo. V peči so še cvrčala goreča polena in prijetna toplota se je širila od nje. Kraj peči je klečal Košutnik in nedaleč od mize, ob dolgi, svetli klopi njegova hči. Oče je molil na glas, a Nana mu je odgovarjala. Tako sta molila vsak dan večerne molitve, ki jih je znal Košutnik vse na pamet. Naučil se jih je bil v Admontu, kjer je za mladih let služil za hlapca v tamkajšnjem samostanu. Kljub svoji grčavosti in odljudnosti je bil jako pobožen in noben večer ni šel spat, preden nista s hčerjo odmolila deset molitev.

»Šibe lakote in potresa reši nas, o Gospod!« je molil Košutnik z globoko sklonjeno glavo. In sem od mize mu je odgovarjal jasni, srebrni dekliški glas: »Prizanesi nam, o Gospod!«

Zunaj na dvoru je pričel pes srdito lajati in se zaganjati na vse strani. Košutnik se je zmedel in zmotil sredi molitve. Spet je pričel, a pasje lajanje je bilo tako silovito, da je moral prenehati z molitvijo. Vstal je in namršil

obrvi. – »Kaj je zveri nocoj?« je vprašal. »Ali so nemara razbojniki za ograjo? Kdo bo hodil ponoči do mojega domovanja?«

A se mu je vseeno čudno zdelo in je stopil na prag. Pes je lajal divje in se zaganjal na vrvi. Na ograjine duri je trkal nekdo tako glasno, da se je trkanje prav razločno slišalo kljub pasjemu lajanju. – »Kdo je?« je zavpil Košutnik in se približal ograji. In je slišal glas in ga spoznal – bil je Danijel, ki je prosil, naj mu odpre. Košutnik se je zavzel in brez obotavljanja je odrinil zapah. Danijel in Marijandelj sta stopila hlastno predenj, vsa zasopla in znojna.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal Košutnik, a že ga je obšla težka slutnja in je že napol vedel, kaj je prignalo oba ponoči k njemu. Brez besedi je stopil naprej in povedel begunca v izbo. Danijel se je ozrl po Nani, ki je stala tam ob mizi vsa zavzeta in prestrašena. Prišel je do sape in je rekel hlastno: »Za nama gredo ... Ubiti so naju hoteli, pa sva morala bežati. Zdaj so pa za nama ... vsak čas bodo tu ...«

Marijandelj se je zgrudila ob peči na klop. Zaječala je bridko in si zakrila obraz z rokami. V kratkih besedah je Danijel povedal Košutniku vse, kar se je zgodilo na vasi. – »Prišel sem, da vas posvarim,« je končal. »Podivjanci hočejo tudi vas ubiti. In vašo hčer ... Pobegnita in se rešita, dokler je še čas! Vsak hip bodo tu in navale na vas ...«

Košutnikove oči so bliskale in pesti so se mu krčile. – »Naj navale, če hočejo!« je dejal trdo in uporno. »Na pravega bodo naleteli.«

Vse Danijelove prošnje niso pomagale prav nič – Košutnik se ni hotel umakniti. A ker je ostal Košutnik, je ostal tudi Danijel, ker mu je hotel pomagati v sili in mu stati ob strani. Nana je sedla na klop k peči in ker se ji je Marijandelj na vso moč smilila, jo je pričela tolažiti z lepimi besedami. A Marijandelj se je tresla po vsem telesu, ker je bila prepričana, da se zgodi nocoj nekaj strašnega.

Pes, ki je bil umolknil za nekaj trenutkov, je pričel spet lajati, a tako divje, da je šlo človeku do mozga. Doli ob ograji se je oglasil silen krik in razbijanje. Še preden je Košutnik utegnil pomisliti, je že zagorela na dvoru svetloba treh plamenic in gruča ljudi se je vsula proti leseni hiši. Ves razkačen se je pes zagnal proti trumi, a je zaječal takoj, ker ga je usekala ostra sekira za tilnik. Prevrigel se je in obležal v krvi.

»Ubijmo čarovnika!« je vpilo dvajset glasov zunaj na dvorišču. »Obsedenca je skrtil v svoj brlog! Ubijmo jih, da ne bodo zaradi njih trpeli naši otroci ...«

Krik je postajal vsak hip silnejši in že so se čuli trdi udarci ob močne duri. Marijandelj in Nana sta se stisnili tesno druga k drugi in bili vsi preplašeni. Košutnik se je rezko zasmel in zgrabil sekirico, ki je visela na steni. –

»Pokazal bom zdajle norcem, kaj zmore čarovnik,« je rekel mrzko in stopil v vežo. Danijel ga je skušal

zadržati, a Košutnik ga je neprijazno odrinil v stran, odprl je duri in stopil odločno na prag. Ljudje so odskočili in umolknili, kakor bi trenil. Košutnik je stal tam na pragu, obsvetljen od žara gorečih plamenic, beli lasje so se mu čudno svetili, brada mu je vihrala, a v desnici je vihtel svetlo sekuro, od katere se je utrinjala svetloba plamenic.

Ljudje so odreveneli in gledali plašno nanj. – »Čarovnik je,« jih je spreletelo. »Zdajle zamahne z roko in nas začara. In gorje nam bo!« »Kaj hočete od mene, razbojniki?« je zagrmel Košutnik. »Glejte, da izginete takoj odtod. Pokažem vam vaše bedaste čare, da jih boste imeli dosti za vse življenje. Poberite se mi odtod, ker drugače boste imeli jutri posla z grajsko gospodo.«

Ljudje so se umikali proti ograji, zakaj obhajala jih je skrivna groza. In že se je zdelo, da pobegnejo drug za drugim v dolino, a tedaj se vzpne na prste sam Muzelj, ki je prežal tam v ozadju. – »Ubijte čarovnika in njegovo zalego!« je zavreščal. »Saj nima čarodejne palice v roki. Glejte! Zato pa nima nobene moči. Ubijte ga, ker drugače vas še nocoj zasujejo gore, vas in vaše otroke ... Čemu se obotavljate, strahopetci?«

»Ubijmo ga!« je ponovilo za njim pet glasov. In vse množice se je zopet polastil besen srd in z divjim vpitjem so navalili naprej. Košutnik je stopil s praga in se jim je bližal počasi s sekuro v roki. Obkolili so ga in se zagnali vanj. Košutnik je zamahnil z roko, sekira je

siknila po zraku, a še preden je zadela, mu je zletela iz roke, zakaj po roki ga je udaril od strani dolg in močan mož, ki je bil bliskovito skočil za njegov hrbet. Izpodnesel mu je noge, da je padel, in težko mu je padla neznana kmetska sekira na senca, da je obležal in se ni ganil več.

In spet so navalili na duri. Danijel je videl, kako je padel Košutnik, a mu ni mogel skočiti na pomoč. Vedel je, da sta v nevarnosti tudi mati in Nana, in moral ju je obvarovati pred razbesnelo drhaljo. Zato je naglo zapahnil duri in skočil nazaj v izbo. – »Rešiti se moramo,« je rekel. »Nana, kaj hiša nima od zadaj nobenega izhoda?«

»Ima ga,« je odvrnila mladenka, ki se je tresla po vsem životu. »Iz stranske izbice vodi naravnost v goščavo. Nihče ne ve zanj in pot je skrita med skalovjem. A kje je oče?«

Danijel je molčal in za trenutek ni vedel, kaj bi odgovoril. – »Potisnili so ga skozi ograjo in ne more do nas. Pojdi, Nana, pokaži ono pot! Skrajni čas je, da se umaknemo. V dolini si že najdemo varnega zavetja.«

Nana se je ogrnila z volneno ruto in smuknila v stransko izbico. Danijel in Marijandelj sta šla za njo in mladenka ju je vodila na prosto. Med dvema ogromnima skalama se je vzpenjala steza više in više in je prenehala visoko gori med goščavo. Počasi so stopali drug za drugim, ker je bilo tako temno, da niso razločevali ničesar okrog sebe. A so prišli srečno na višino in so

zagledali zvezde nad sabo. Oddahnili so se in se spustili po drugi strani navzdol. Skrita gaz, ki jo je bil izhodil Košutnik, je vodila med grmovjem in med jelovjem nekam daleč v dolino.

Čutili niso mraza in vetra, ki je začel pihati z gorá. Oblaki so se bili razpršili in goste zvezde so brlele po vsem nebu. Zdaj je bilo že toliko svetlo, da so videli pot pred sabo in so brez nevarnosti stopali navzdol. Prešli so gorski rob, šli so po senožeti in kar naenkrat so zapazili pred sabo polje. Molčali so bili vso pot in sedaj šele je spregovorila Nana: »Že nekajkrat sem šla po tej stezi. Zato pa jo dobro poznam. Tam za poljem je cesta in kmalu smo pri Mariji na Produ. A kaj je z očetom? Zakaj smo ga pustili samega?«

Danijel za ves svet ni hotel nocoj govoriti resnice, ker se mu je smilila siromašna mladenka na vso moč. – »Saj pride za nami,« je odvrnil. »Vesel bo, da smo se rešili ... Po drugi strani gre v dolino in še nocoj pride za nami.«

Nana ga je pogledala in mu je verjela. In so šli molče dalje, polje so prehodili in prišli na cesto. Urno so speli po nji in potrkali sredi noči na duri Bobkove domačije pri Mariji na Produ. Gostoljubno so jih sprejeli, ko so povedali svojo žalostno zgodbo, in jim dali prenočišče.

Še pred dnevom se je napotil Danijel do belopeškega gradu. Stopil je naravnost do grajskega gospoda in mu sporočil Košutnikovo smrt. Vse zadnje dogodke mu je živo opisal in ga prosil pomoči zase in za nesrečno

Košutnikovo hčer. Grajski gospod je vzbesnel v strahoviti jezi, da so se mu iskre kresale v očeh. In že čez četrte ure je na konju drvel na čelu devet hlapcem, med katerimi je bil tudi Danijel. Ljudje so se križali, ko so videli to gonjo, ker so vedeli, da bo siromak oni, ki je kriv te gonje.

In sodba grajskega gospoda je bila res strašna. V Rutah so hlapci zgnali vse vaščane na polje in grajski gospod je prišel s sodbo. Nihče ni hotel priznati, da je ubil Košutnika, nihče ni vedel zanj in vse se je izgovarjalo samo na preroka Muzlja, ki ga pa hlapci niso mogli najti nikjer, dasi so pretaknili vse Rute. Ker grajski gospod ni mogel najti pravega morilca, je izbral izmed kmetov tri in jih obsodil na dosmrtno temnico v najtrših okovih. Med temi nesrečneži sta bila tudi Muzljev brat Pavlek in Citrar. A vsem drugim je naložil večni davek na vse in ta davek je bil tako težak, da so bili Rutarjani obsojeni skoro na večno beraštvo.

Pogreba ubitega Košutnika se je morala udeležiti vsa vas. Ljudje so naenkrat spregledali in spoznali, da so ravnali resnično krivično in slepo. Težka kazen jih je potrla popolnoma, a niso mrmrali nad Košutnikom, ampak so ga pomilovali. Vsem se je smilila sirotna hči, ki je obupno jokala kraj groba in je ni mogel potolažiti nihče, niti grajska gospa ne. In nazadnje so jokale z njo tudi rutarške ženice in so se zdaj čudile, kako so mogle sovražiti to deklico in zahtevati, da možje ubijejo

njenega očeta. Ves srd je zdaj zadel samo Muzlja, ki so ga smatrali vsi za morilca in povzročitelja njihove nesreče. Iskali so ga povsod, a ga niso našli nikjer.

Muzelj je bil že oddaleč zagledal jezdece, ki so drveli proti vasi. Takoj je vedel, da bo danes hudo na vasi. Skrivaj je pobegnil preko polja in se potuhnil v gozd. Daleč gori na senožeti se je zaril v samotnem seniku v seno in je pretičal tam tri dni in tri noči. Toda pričela ga je stiskati huda lakota in četrto noč se je priplazil skrivaj v vas. Potrkal je pri Pavleku, a Katra mu ni hotela odpreti. Pri oknu ga je oštela in mu očitala vse hudo, kar ga je povzročil vasi. – »Morilec si ti, hinavec in potepuh, a ne prerok,« mu je govorila jokaje. »Zaradi tebe bo zdaj tvoj brat trpel muke v temnici in ubogi njegovi otročiči bodo brez očeta. Če imaš količkaj vesti v sebi, stopi pred grajskega gospoda in mu povej resnico, da ne bodo nedolžni trpeli zaradi tebe. Pojdi, Muzelj, na kolenih te prosim zaradi otročičev. A dokler ne greš, ti je zaprta Pavlekova hiša.«

Muzelj se je zvijal, prosil in rotil, a vse ni pomagalo prav nič. Katra je zaprla okence in se ni oglasila več. Muzelj je spoznal, da je zdaj konec njegovemu prerokovanju in lepemu življenju. Grizlo ga je v srcu, a še bolj ga je grizlo v lačnem želodcu. Komaj, komaj se je še privlekel nazaj na senožet. Tam pa je omahnil na seno in zatulil od obupa in lakote. Praskal se je po obrazu, ker ga je pričela vročica kuhati.

»In še bi rad našel primero med Košutnikom in Muzljem,« je govoril in se je smejal, a se je sam čudil, zakaj se smeje. »O, to bi lahko prerokoval, da bi me poslušal ves svet in bi me proglasil za najboljšega preroka. A ne najdem primere. Pravijo, da zato ne, ker sem ubil hudega čarovnika v pravični jezi. Pa ga nisem jaz, sekira ga je ... A kje je primera? Če je ne iztuhtam, propade moja preroška slava.«

Po glavi mu je bučalo, stresalo ga je, da so ga bolele in žgale vse kosti. S široko odprtimi očmi je strmel v prazno temo, a ta tema je pričela postajati živa in nedoločni, spačeni obrazi so zaplesali v nji. Zunaj se je bil dvignil veter, zapiskal je okrog senika, da so škrapetale preperle deske s čudnim, zateglim glasom. Muzelj je poslušal te glasove in lasje so se mu ježili. Plesoči obrazi so se strnili v en sam obraz, ki je gledal vanj z groznimi, sršečimi očmi. »Kdo si?« je zarjul Muzelj v divjem obupu. Preperle deske so ječale v silnem vetru, a sredi tega ječanja je Muzelj razločno slišal votel glas, ki mu je odgovarjal: »Vrag.«

Muzelj se je zakrohotal: »Če si vrag, si mi dobrodošel. Ne bojim se te. Še tvojega bratca, ki je bil velik čarovnik, se nisem bal in sem ga ubil ... Primere iščem, vrag, da mi ne propade preroška slava. Pa mi jo povej ti – primero med Košutnikom in Muzljem. Ha, ali jo veš?«

Deske so škrapetale nad njim, grozni obraz v temi se je spačil še bolj in Muzelj je slišal odgovor: »Vrv.«

Za trenutek ga je streslo, da je omahnil po senu. A že se je zasmejal glasno in skočil na noge. Odvezal si je pas in je tipal nad sabo in otipal povprečno bruno. Napravil je zanko in privezal pas okrog bruna. Zanko je vrgel okrog vratu, še enkrat se je posmejal in rekel: »Primerica je dobra, da lepše ne najdem na svetu. In če je vrv, pa naj bo vrv. Če sem bil tak prerok, da sem jo zaslužil, pa naj bo. Primerica zahteva tako in če primerica zahteva, se že moram ravnati po nji.«

Divje se je zaganjal veter v samotni senik, ki se je stresal in ječal kot nebogljen starec. Noč je izginjala in nad gorskim svetom se je prikazovalo žalostno nebo, vse zastrto s težkimi oblaki, in še preden je sinil dan, se je vsul iz neba gost in dušeč dež ...

Spomladi so pa našli v samotnem seniku okostnjak, obešen na pas. In po obleki so v njem spoznali preroka Muzlja.

Danijel se ni več vrnil v Rute. Stopil je v službo pri grajski gospodi in je prodal svoje rutarško imetje. Postavil si je v Beli Peči lično hišico, kjer je Marijandelj zadovoljno gospodinjala in se veselila lepega življenja. A samo za leto dni. Zakaj že drugo pomlad je morala odstopiti svoje mesto Nani, ki jo je Danijel privedel naravnost izpred oltarja na svoj dom. A ni bilo hudo za

nobenega. Danijel je zdaj lahko vse dni gledal sončne žarke okrog mlade glave. Nana je bila srečna, da je našla srečen dom, Marijandelj je bila pa zadovoljna, da je pestovala okrogle vnuke in jim prepevala in pravila povesti o dneh, ki jih menda ne bo nikoli več nazaj ...